

**'Natuurtoets realisatie
Jongerenontmoetingsplek, Wijhe'**

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden
in het kader van natuurwet- en regelgeving*

Colofon

Titel: **'Natuurtoets realisatie jongerenontmoetingsplek, Wijhe'**

Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving

Projectcode: 09246C

Status: Definitief

Datum: 16 augustus 2010

Auteur: M.G. (Mark) Hoksberg & D.J. (David) Sietses

Veldonderzoek: M.G. (Mark) Hoksberg & D.J. (David) Sietses

Eindredactie: E. (Etienne) de Vries (redactie) | E. (Egbert) Griffioen (GIS)

Opdrachtgever: Gemeente Wijhe

Contactpersoon: mevr. A. (Aafke) Kuiper

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

Inhoud

Samenvatting

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling	1
1.2	Situatie en voorgenomen activiteit	1
1.3	Leeswijzer.....	3
2	Toetsing Flora- en faunawet	4
2.1	Methode.....	4
2.2	Flora	4
2.3	Zoogdieren	4
2.4	Broedvogels.....	5
2.5	Vissen.....	6
2.6	Libellen	6
2.7	Overige soortgroepen	7
3	Het juridisch kader van de Natuurbeschermingswet	8
3.1	Inleiding	8
3.2	Voortoets	8
3.3	Significantie van effecten.....	9
4	Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel	11
4.1	Selectie van gebieden die effecten kunnen ondervinden.....	11
4.2	Aanwijzing als Natura 2000-gebied	12
4.3	Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel'	13
4.4	Beschermd Natuurmonument 'IJsseluiterwaarden'.....	16
5	Effectanalyse en -beoordeling Natuurbeschermingswet	18
5.1	Bepaling mogelijke effecten.....	18
5.2	Effecten op habitattypen	19
5.3	Effecten op broedvogels	19
5.4	Effecten op niet-broedvogels	19
5.5	Effecten op habitatsoorten	25
5.6	Effecten op complementaire soorten	26
5.7	Cumulatie	26
5.8	Conclusie en aanbeveling.....	27
6	Nota Ruimte, de Ecologische Hoofdstructuur	29
6.1	EHS in Overijssel.....	29
6.2	Effectanalyse en -beoordeling	30
	Geraadpleegde bronnen	32

Bijlagen

1	Inrichtingschets JOP
2	Kaart Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel
3	Habitattypenkaart Uiterwaarden IJssel
4	Aanwezigheid kwalificerende soorten
5	Aanwezigheid kwalificerende broedvogels
6	Aanwezigheid kwalificerende niet-broedvogels
7	Instandhoudingsdoelen Uiterwaarden IJssel
8	Trends van niet-broedvogels in SBZ Uiterwaarden IJssel
9	Resultaten effectenindicator
10	Toelichting storingsfactoren
11	Wettelijk kader Flora- en faunawet

Samenvatting

Aanleiding, doelstelling en situatie

In opdracht van gemeente Olst-Wijhe (contactpersoon mevr. A. Kuiper) heeft EcoGroen Advies BV een natuurtoets uitgevoerd in verband met de geplande realisatie van een jongerenontmoetingsplek (JOP) in Wijhe. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet. Omdat de JOP binnen de begrenzing van Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel zal komen te liggen, is tevens toetsing aan de werking van de Natuurbeschermingswet vereist. Daarnaast ligt de planlocatie binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), dat bescherming geniet onder de Nota Ruimte.

Het plangebied ligt buitendijks, aan de IJsseloever, nabij de veer van Wijhe. Dit gebied heeft voornamelijk een agrarische functie. Ten zuiden van de geplande JOP loopt de Veerweg. Deze verbindt Wijhe met de aanlegplaats van de veerpont. De JOP zal goed bereikbaar zijn voor auto, brommer of fiets door de aanleg van een verbindingsweg vanaf de veerweg. In verband met veiligheid moet de bebouwing bij hoogwater snel weggehaald kunnen worden. Gebruik van de JOP zal mogelijk zijn in de periode van 1 april tot 1 november.

Toetsing Flora en-faunawet

Het onderzoek is gebaseerd op een veldbezoek op 29 januari 2010 en een inventarisatie van bekende verspreidingsgegevens. Onderstaand worden de bevindingen kort weergegeven:

- In het plangebied zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen en / of te verwachten;
- Er zijn geen geschikte vaste verblijfplaatsen voor vleermuizen aangetroffen en voorgenomen plannen hebben geen nadelige gevolgen op vlieg- en/of jachtroutes en foeragerende vleermuizen, mits rekening wordt gehouden met vleermuizen in het verlichtingsplan;
- Verspreid in het plangebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende laag beschermde zoogdiersoorten te verwachten. Verblijfplaatsen van juridisch zwaarder beschermde zoogdieren zijn niet aangetroffen en worden niet verwacht;
- In de ruige vegetatie nabij de oever kan Wilde eend tot broeden komen. In de naastgelegen graslandpercelen kunnen weidevogels broeden zoals Kievit, Tureluur en Graspieper. Broedvogels met een jaarrond beschermde nestplaats worden niet verwacht;
- In de IJssel zijn diverse beschermde vissoorten te verwachten, waarvan echter alleen de middelhoog beschermde Rivierdonderpad (FFW tabel 2) potentieel in de invloedssfeer van de ingreep aanwezig is;
- Mogelijk kunnen kleine aantallen algemene en laag beschermde (FFW tabel 1) amfibieën als Bruine kikker en Gewone pad foeragerend of overwinterend worden aangetroffen in het plangebied. Voortplanting van amfibieën en de aanwezigheid van zwaarder beschermde soorten worden op basis van terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens niet verwacht;
- In de zandbodem van de oeverzone van de IJssel zijn larven van de strikt beschermde libellensoort Rivierrombout (FFW tabel 3) te verwachten;
- Strikt beschermde reptielen en andere ongewervelden zijn niet aangetroffen of te verwachten.

Ontheffing en compenserende en mitigerende maatregelen

- Mitigerende (verzachtende of inpassings-) en compenserende maatregelen zijn voor flora, zoogdieren, amfibieën en reptielen niet aan de orde;
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering op te starten in de periode voor 15 maart en na 15 juli. Overigens wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum; Als in de periode tussen 15 juli en 15 december gestart wordt met de werkzaamheden is het van belang om na te gaan of bewoonde nesten van Houtduif en Turkse tortel aanwezig zijn in de invloedssfeer van de plannen. De Houtduif kan namelijk broeden tot half november en de Turkse tortel tot half december;
- Indien in het water gewerkt wordt dient voorafgaand aan de werkzaamheden de waterbodem beroerd te worden, zodat aanwezige Rivierdonderpadden en Rivierrombouts de gelegenheid hebben om te vluchten. Indien ingrijpende werkzaamheden in het watermilieu zoals graafwerk nodig zijn dienen aanvullende mitigerende maatregelen te worden geformuleerd om schade aan genoemde soorten te voorkomen.

Toetsing Natuurbeschermingswet 1998

Het plangebied ligt binnen de begrenzing van Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel'. De uiterwaarden bestaan hier voornamelijk uit productiegrasland. Habitattypen zijn ter hoogte van de planlocatie niet aanwezig. In de IJssel is geschikt habitat aanwezig voor Rivierdonderpad. Op plekken waar het watermilieu wordt aangetast kunnen negatieve effecten optreden op deze soort. Meetbare effecten op de totale populatie en de draagkracht van het Natura 2000-gebied zullen niet optreden. Binnen het plangebied ontbreekt geschikt biotoop met betrekking tot overige kwalificerende soorten. Broedlocaties van kwalificerende broedvogels liggen buiten de invloedssfeer van de plannen. De agrarische percelen ter hoogte van de planlocatie bieden mogelijk geschikt habitat voor een aantal niet broedvogelsoorten.

Geconcludeerd wordt dat zowel tijdens de aanlegfase als gebruiksfase van de JOP met zekerheid geen negatieve effecten zullen optreden in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen die gelden binnen Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel.

Het aanvragen van een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet is dan ook niet noodzakelijk.

Hoewel met zekerheid geen effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel worden verwacht tijdens de aanleg- en gebruiksfase, wordt aangeraden de aanlegwerkzaamheden van de JOP buiten de periode te plannen die het meest van belang is voor niet broedvogels (september tot en met april). Daarnaast wordt aangeraden om bij heiwerkzaamheden gebruik te maken van 'stil' heien door middel van bijvoorbeeld 'schroeven'. Op deze manier zal de verstoring tijdens de aanlegfase worden weggenomen. Daarnaast wordt geadviseerd alleen oriëntatieverlichting te gebruiken en uitstralende effecten van verlichting richting van het Natura 2000-gebied te minimaliseren. Tot slot wordt aanbevolen om activiteiten van de JOP in de gebruiksfase zoveel mogelijk plaats te laten vinden in de richting van de IJssel. Hiermee wordt de verstoringdruk op achterliggende agrarische percelen verkleind.

Toetsing Nota Ruimte, de Ecologische Hoofdstructuur

De bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) komt voort uit de Nota Ruimte. Voor nieuwe ontwikkelingen binnen de EHS geldt een 'Nee-tenzij'-afweging. Het beleid ten aanzien van de EHS binnen de provincie Overijssel is sinds 1 juli 2009 vastgelegd in de Omgevingsvisie.

Ter hoogte van de geplande JOP bestaan de uiterwaarden van de IJssel uit agrarisch grasland. In de zomer zijn deze graslanden droog en bieden ideale omstandigheden voor broedende weidevogels als Kievit en Tureluur (zie hoofdstuk 2). In de winter treedt de IJssel geregeld buiten haar oevers, waardoor plasdras situaties ontstaan, die ideaal zijn als foerageer en/of rustgebied voor ganzen, eenden en steltlopers. Vooral voor Kolgans en Grauwe gans zijn dit soort gebieden van hoge waarde.

De aanwezigheid van de JOP op deze locatie zal verstoring werken op de rust, stilte, openheid en donkerte van het gebied. Weidevogels en ganzen zijn zeer gevoelig voor deze verstoring. Geconcludeerd wordt dat door de realisatie van de JOP de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied mogelijk worden aangetast. Het plan kan in dat geval niet worden uitgevoerd, tenzij aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- De plannen zijn van zwaarwegend maatschappelijk belang;
- Redelijke alternatieven ontbreken;

Wanneer aan deze voorwaarden wordt voldaan dient gecompenseerd te worden voor het verloren gebied. Wanneer niet aan deze voorwaarden voldaan kan worden, komt plan nog wel in aanmerking voor herbegrenzen van de EHS, omdat er ecologische redenen zijn. Voorwaarden hiervoor zijn, dat:

- Schade aan natuur beperkt is;
- De EHS wordt versterkt.

Voorgesteld wordt om in overleg te treden met de provincie Overijssel om na te gaan of de plannen strijdig zijn met EHS-beleid.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

De gemeente Olst-Wijhe (contactpersoon mevr. A. Kuiper) is voornemens een jongerenontmoetingsplek (JOP) te realiseren nabij de Veerweg, ten westen van Wijhe in de uiterwaarden van de IJssel. Momenteel worden de voorbereidingen getroffen voor de formele procedures die nodig zijn voor de bestemmingsplanwijziging en de benodigde vergunningen. Binnen dit kader heeft EcoGroen Advies een natuurtoets uitgevoerd.

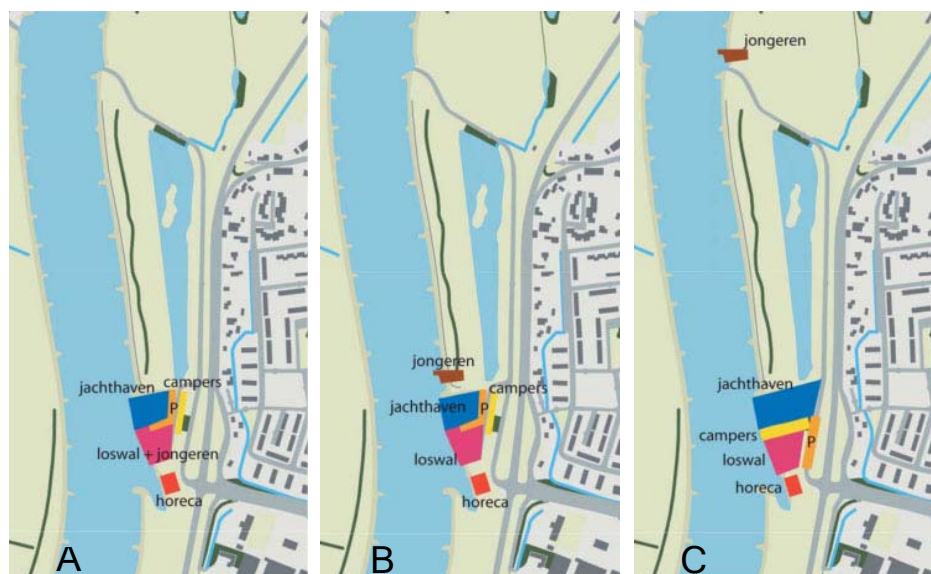
Gezien de ligging en aard van de plannen is vastgesteld dat de herontwikkeling mogelijk een negatief effect heeft op beschermde flora en fauna onder de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en de Nota Ruimte (onder andere de Ecologische Hoofdstructuur, vanaf nu EHS).

De doelstelling van de natuurtoets is middels een verkennend onderzoek te bepalen welke onder de Flora en faunawet beschermde waarden mogelijk in het plangebied aanwezig zijn. Verder zal met een ecologische onderbouwing inzicht worden gegeven in mogelijk noodzakelijke vervolgstappen in het kader van de Natuurbeschermingswet. De uitwerking van deze onderbouwing is gedaan op het niveau van een voortoets ('Voortoets Natuurbeschermingswet'). Daarnaast is met een ecologische onderbouwing inzichtelijk gemaakt wat de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS zijn.

1.2 Situatie en voorgenomen activiteit

Vervallen modelvarianten

Om de plannen voor een jongerenontmoetingsplek goed in te kunnen passen zijn enkele ruimtelijke modellen ontwikkeld. De modellen verschillen in ruimtelijke en functionele zonerings (figuur 1.1). Binnen varianten A en B is de JOP geclusterd met 'de loswal van Wijhe'. Deze zone heeft voornamelijk een recreatieve functie. Het herbergt een passantenhaven en er zijn diverse staanplaatsen voor campers aanwezig. Daarnaast wordt hier in de toekomst een horecagelegenheid gerealiseerd.

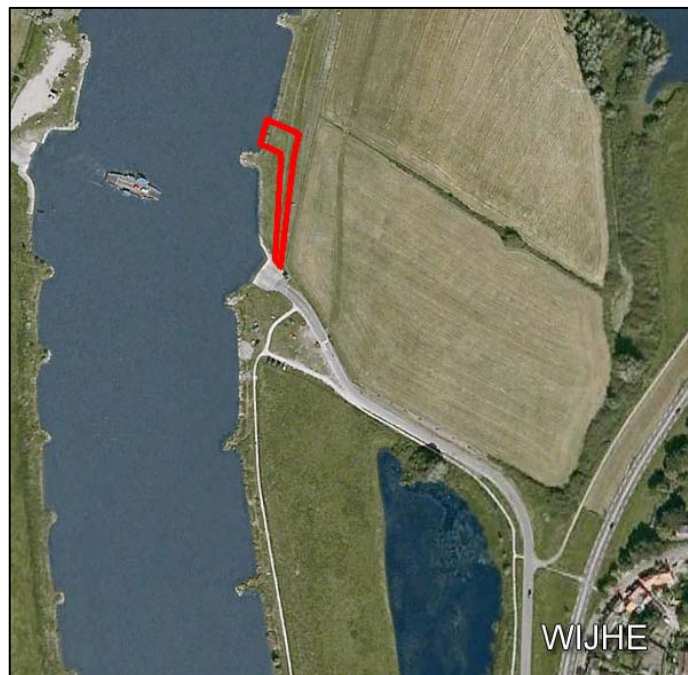

Figuur 1.1: Ruimtelijke modellen voor de ontwikkelingslocatie van de JOP. A en B zijn vervallen varianten. C is de voorkeursvariant (Bron: BVR Rotterdam 2009).

Binnen variant C is de JOP buiten 'de loswal van Wijhe' geplaatst. Deze variant heeft de voorkeur gekregen boven de andere varianten, omdat in deze variant geen conflicterende situaties tussen jongeren en overige recreanten kunnen ontstaan. Daarnaast biedt deze situatie meer mogelijkheden voor toekomstige uitbreiding binnen 'de loswal van Wijhe'. In voorliggende rapportage zal uitsluitend de voorkeursvariant getoetst worden.

Situering voorkeursvariant

Binnen de voorkeursvariant is de JOP buitendijks, aan de IJsseloever gepland, nabij de veer van Wijhe (zie figuur 1.1). Dit gebied heeft voornamelijk een agrarische functie. Ten zuiden van de geplande JOP loopt de Veerweg. Deze verbindt Wijhe met de aanlegplaats van de veerpont, die het gehele jaar in gebruik is.

Figuur 1.2 Ligging van de geplande JOP (rode omlijning) nabij de veer van Wijhe (bron kaartondergrond: Google Earth).

De JOP zal op ca. 100 meter afstand van de aanlegwal voor de veerpont worden gerealiseerd in de vorm van een steiger of andere voorziening die op de IJssel is gericht. Op het moment van schrijven is de concrete uitwerking van de JOP echter nog onduidelijk. De JOP zal goed bereikbaar zijn voor auto, brommer of fiets door de aanleg van een verbindingsweg vanaf de veerweg.

In verband met veiligheid moet de bebouwing bij hoogwater snel weggehaald kunnen worden. Gebruik van de JOP zal mogelijk zijn in de periode van 1 april tot 1 november.

In bijlage 1 is een voorlopige inrichtingschets van de JOP opgenomen. De plannen zijn als volgt samen te vatten:

1. saneren grond;
2. aanleg verbindingsweg;
3. aanleg JOP.

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd:

- In hoofdstuk 2 volgt een beschrijving van welke beschermde planten- en diersoorten, in het kader van de Flora en faunawet, in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen.
- Hoofdstuk 3 gaat in op de huidige werking van de Natuurbeschermingswet;
- Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 ingegaan op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel;
- In hoofdstuk 5 is beschreven welke beschermde waarden binnen de invloedssfeer van de plannen aanwezig zijn en wordt beoordeeld of de plannen kunnen leiden tot mogelijk negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen.
- Het rapport eindigt in hoofdstuk 6 met een beschrijving van mogelijke negatieve effecten op de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) die ten gevolge van de plannen kunnen optreden.

2 Toetsing Flora- en faunawet

2.1 Methode

Op 29 januari 2010 is een veldbezoek aan het onderzoeksgebied gebracht. Tijdens dit bezoek is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet (FFW) en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (tabel 2 en 3). Voor zover mogelijk zijn de volgende soortgroepen geïnventariseerd: flora, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Daarnaast is op basis van de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie 'geraadpleegde bronnen') en expert judgement, een uitspraak gedaan over mogelijk aanwezige beschermde soorten.

In dit hoofdstuk worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten. De relevante soorten worden in de onderstaande tekst kort toegelicht. Een toelichting op de beschermingsstatus is gegeven in bijlage 11.

2.2 Flora

Er zijn in het plangebied voornamelijk algemene plantensoorten aangetroffen en te verwachten. Het plangebied bestaat uit de onbegroeide oever van de IJssel en een grasruigte hoger op het talud. Er zijn geen bomen of struiken aanwezig.

Er zijn algemene plantensoorten als Smalle weegbree, Rietgras, Akkerdistel, Knikkende distel, Hondsdraf, Grote brandnetel, Boerenwormkruid en Ridderzuring aangetroffen.

Beschermde plantensoorten of soorten van de Rode Lijst zijn niet aangetroffen en worden gezien de terreingesteldheid ook niet in het onderzoeksgebied verwacht.

2.3 Zoogdieren

Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en Tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd.

Potentiële verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders etc. Er zijn in het plangebied echter geen gebouwen of bomen aanwezig zodat de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen uitgesloten is.

Potentiële vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren voor de oriëntatie en daarlangs van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (b.v. rijen woningen, watergangen en singels) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

Het plangebied ligt in een uitgesproken open landschap dat voor de meeste vleermuissoorten niet aantrekkelijk is. Grote soorten als Ruige Dwergvleermuis, Rosse vleermuis, Meervleermuis, Watervleermuis en Laatvlieger kunnen wel in het gebied

voorkomen. Er hoeven echter voor de realisatie van de JOP geen bomen of gebouwen te worden verwijderd die potentieel als oriëntatiepunt dienen.

De uitvoering van buitenverlichting bij het JOP is wel een punt van aandacht. Verscheidene vleermuissoorten zijn uitgesproken lichtschuw, waaronder de Watervleermuis en Meervleermuis. Zodoende kan de nieuwe inrichting van het plangebied negatief effect hebben op de functie van de IJssel als vlieg- en jachtroute van deze soorten.

Daarom dient uitsluitend oriëntatieverlichting te worden gebruikt, die aan de zijde van de IJssel spaarzaam wordt toegepast. Een type verlichting dat niet naar de omgeving verstrooit maar lokaal de grond verlicht heeft de voorkeur. Op deze wijze zal de IJssel ook na de bouw van nieuwbouw haar functie houden als geschikte vliegroute. Indien het verlichtingsplan wordt aangepast op de aanwezigheid van een vliegroute is schade aan vliegroutes niet aan de orde.

Potentieel foerageergebied

Vleermuizen foerageren op locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen en bomenrijen of boven water. Door de aanwezigheid van tuinbeplanting, grasveld en bomen in de nabije omgeving wordt het onderzoeksgebied mogelijk als foerageergebied gebruikt door enkele vleermuissoorten. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

Vermoedelijk wordt het onderzoeksgebied in de huidige situatie gebruikt als foerageerhabitat voor de onder het vorige kopje genoemde vleermuissoorten. Het onderzoeksgebied zal echter (mits het verlichtingsplan wordt aangepast; zie vorig kopje) met de nieuwe inrichting ook in de toekomst geschikt foerageerhabitat voor vleermuizen kunnen blijven vormen zodat er zodoende geen sprake kan zijn van schade aan onmisbaar foerageergebied.

Overige zoogdieren

Binnen het onderzoeksgebied zijn mogelijk vaste verblijfplaatsen van laag beschermde (FFW tabel 1) zoogdieren als Veldmuis, Aardmuis, Mol en Gewone bosspitsmuis te verwachten. Verblijfplaatsen van andere juridisch zwaarder beschermde zoogdieren worden op basis van terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens niet verwacht.

Bij de planrealisatie zouden exemplaren en verblijfplaatsen van algemene en laag beschermde (FFW tabel 1) zoogdieren verloren kunnen gaan. Voor laag beschermde kleine zoogdieren geldt overigens automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze soorten niet aan de orde is.

2.4 Broedvogels

In augustus 2009 is door het Ministerie van LNV de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' uitgebracht, waarin voor een aantal kwetsbare vogelsoorten is aangegeven welke nestplaatsen en hun functionele omgeving jaarrond beschermd zijn. Het betreft in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespendif, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor nog 34 andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Als nesten van deze soorten worden aangetroffen dient een omgevingscheck te worden uitgevoerd. Een deskundige moet vaststellen of er voor de soort een vervangend nest te vinden is in de omgeving. Als dat niet het geval is dienen er mitigerende (=verzachtende) maatregelen te worden genomen; zoals bij voorbeeld het aanbieden van alternatieve nestgelegenheden. Indien dat ook niet mogelijk is dient er ontheffing te worden aangevraagd. Er zijn echter geen broedplaatsen aangetroffen of te verwachten van soorten met een jaarrond beschermde broedplaats.

In het plangebied zijn door het ontbreken van opgaande vegetatie voor de meeste andere vogelsoorten geen geschikte broedplaatsen aanwezig. Wel kunnen er in de ruigte langs de IJssel mogelijk broedgevallen van Wilde eend voorkomen. In het naastgelegen graslandperceel kunnen weidevogels als Kievit en Tureluur (Rode lijst 4; Gevoelig) broeden. Door aanlegwerkzaamheden in het plangebied tijdens het broedseizoen zouden deze verstoord kunnen worden.

Het is veelal niet mogelijk ontheffing te verkrijgen voor verbodsbepalingen die gelden voor broedvogels. Er mogen daarom geen activiteiten worden ondernomen op locaties waar nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de vogels aanwezig zijn. Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels te worden gestart.

Voor de te verwachten soorten kan de periode tussen begin maart en eind september worden aangehouden als broedseizoen. De broedperiode verschilt echter per soort en soms ook per jaar. In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

Door gefaseerd te werken en de uitvoering op te starten buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels, is het mogelijk verstoring of beschadiging van broedbiotopen van vogels te voorkomen. Indien blijkt dat broedvogels afwezig zijn is het ook mogelijk om binnen de broedperiode van vogels aan te vangen met de werkzaamheden.

2.5 Vissen

De IJsseloever ter hoogte van het plangebied is verstevigd met puin, basaltkeien en sintels. Er is geen onderwatervegetatie aanwezig en schuilmogelijkheden voor de meeste vissoorten ontbreken. Ondanks dat er een groot aantal vissoorten in de IJssel voorkomt, waaronder ook strikt beschermde soorten als Houting en Grote Modderkruiper, zijn dergelijke vissen op basis van de biotoopkenmerken (stenige oever) niet nabij het plangebied te verwachten.

Wel wordt de aanwezigheid van de middelhoog beschermde Rivierdonderpad (FFW tabel 2) hier verwacht. Deze kleine bodemvis leeft op en tussen de stenen. Indien in het water gewerkt wordt kan er schade aan deze soort worden veroorzaakt. Om dit te voorkomen dienen mitigerende maatregelen te worden genomen; zoals het direct voorafgaand aan de werkzaamheden verstoren van de waterbodem, zodat aanwezige Rivierdonderpadden kunnen vluchten naar een veilige plek verderop. De minst schadelijke periode hiervoor is van half november tot april.

Indien ingrijpende werkzaamheden zoals graafwerk in de IJssel nodig is zal bovenstaande oplossing niet voldoende zijn en dient een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld. Als de waterbodem en het watermilieu ongemoeid worden gelaten is geen schade aan deze vissoort te verwachten en zijn genoemde vervolgstappen niet nodig.

2.6 Libellen

Natuurloket.nl vermeldt voor het betreffende atlasblok de aanwezigheid van een strikt beschermde libellensoort. Het gaat om de Rivierrombout (FFW tabel 3/Bijlage IV Habitatrichtlijn) die ook tijdens eerder onderzoek door EcoGroen in de IJssel bij Wijhe is aangetroffen. De larven van de Rivierrombout groeien op in de zandbodem van de rivierbedding. Ze zijn grotendeels afhankelijk van zandig rivierstrand, dat langs het plangebied gezien de stenige oever niet aanwezig is. Toch worden ook wel eens larven op stenige oevers gevonden.

Indien er in het water wordt gewerkt is er zodoende een kleine kans op schade aan deze soort. Om dit te voorkomen dienen mitigerende maatregelen te worden genomen; Werkzaamheden tussen begin juni en half juli dienen vermeden te worden in verband

met de zogenaamde uitsluiperperiode (het uitvliegen). Indien ingrijpende werkzaamheden zoals graafwerk in de IJssel nodig is zal bovenstaande oplossing niet voldoende zijn en dient een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld. Als de waterbodem en het watermilieu ongemoeid worden gelaten is geen schade aan deze libellensoort te verwachten en zijn genoemde vervolgstappen niet nodig.

2.7 Overige soortgroepen

In het snelstromende en roofvisrijke water van de IJssel is geen voortplanting van amfibieën te verwachten. Incidenteel zullen zwervende exemplaren van algemene en laag beschermde amfibieën als Gewone pad, Bruine kikker en Bastaardkikker in het plangebied kunnen worden aangetroffen. Geschikt leefgebied voor strikt beschermde soorten is niet aanwezig, en deze worden derhalve ook niet verwacht.

Mogelijk kunnen kleine aantallen algemene amfibieënsoorten overwinterend worden aangetroffen in de strooisellaag in de ruigte. Het gaat hier om laag beschermde (FFW tabel 1) soorten.

Bij de planrealisatie zouden exemplaren en verblijfplaatsen van dergelijke amfibieën verloren kunnen gaan. Voor deze soorten geldt overigens automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze soorten niet aan de orde is.

Gezien de terreingesteldheid van het onderzoeksgebied en bekende verspreidingsgegevens, kan verder worden geconcludeerd dat er geen reptielen en beschermde dagvlinders, en behalve de in paragraaf 2.5 genoemde Rivierrombout geen overige ongewervelden aanwezig of te verwachten zijn.

3 Het juridisch kader van de Natuurbeschermingswet

3.1 Inleiding

Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie, die worden beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Deze richtlijnen geven aan welke typen natuur en welke soorten moeten worden beschermd. De lidstaten wijzen daarvoor speciale beschermingszones aan en moeten instandhoudingsmaatregelen nemen om deze gebieden te beschermen. De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn in Nederland geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet kent voor de Natura 2000-gebieden een vergunningenstelsel en beheerplannen. Hiermee is een zorgvuldige afweging gewaarborgd van activiteiten in en rond de natuurgebieden die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden en hun natuurwaarden. Activiteiten en projecten mogen in principe alleen uitgevoerd worden wanneer geen significante schade aan de beschermde natuurwaarden wordt gedaan.

Voordat een gebied wordt aangewezen als Natura 2000-gebied, legt het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) een ontwerp-aanwijzingsbesluit ter inzage als onderdeel van een inspraakprocedure. Op basis van deze ontwerpbesluiten en de ingediende zienswijze wordt een definitief aanwijzingsbesluit vastgesteld. Het aanwijzingsbesluit voor een Natura 2000-gebied valt onder de verantwoordelijkheid van de Minister van LNV. Door de formele aanwijzing komt een Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied onder de wettelijke bescherming van de Natuurbeschermingswet.

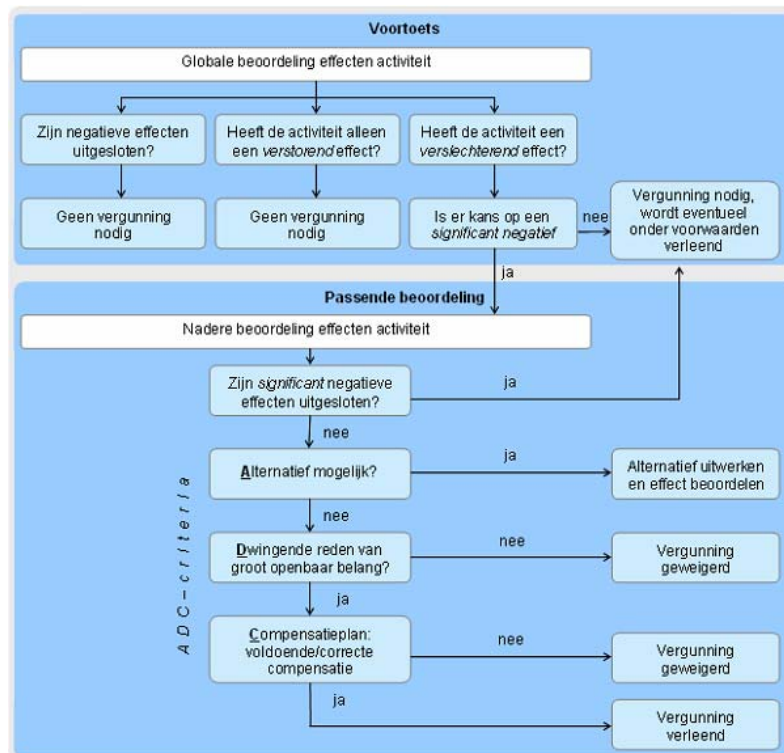
Het beschermingsregime van de Natuurbeschermingswet strekt zich uit tot gebieden die zijn aangewezen of aangemeld onder de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en Beschermd Natuurmonumenten. Omdat de aanwijzing van het bij deze studie betrokken Natura 2000-gebied nog in een ontwerpfase verkeert, wordt zowel aan het ontwerpbesluit als aan de originele aanwijzing/aanmelding getoetst.

3.2 Voortoets

Iedereen die vermoedt of kan weten dat zijn handelen of nalaten, gelet op de instandhoudingdoelstelling, nadelige gevolgen voor een Natura 2000-gebied kan hebben, is verplicht deze handelingen achterwege te laten of te beperken als dit niet mogelijk is. De beoordeling of plannen of projecten mogelijkwijs significante nadelige gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied vindt plaats in een zogenaamde Habitattoets. In de regel wordt daarbij gestart met een oriënterend vooronderzoek - een zogenaamde Voortoets. Indien op basis van een dergelijke Voortoets niet kan worden uitgesloten dat geen significante gevolgen uitgaan van het betreffende plan of project, zal een Passende Beoordeling moeten worden opgesteld. Indien uit de Passende Beoordeling volgt dat significante gevolgen optreden, of niet uitgesloten kunnen worden, kan een plan of project alleen worden toegestaan indien gelijktijdig voldaan wordt aan een drietal criteria, de zogenaamde ADC-criteria: zijn er alternatieven, is het een dwingende reden en is er compensatie?

De gevolgen moeten, indien deze negatieve effecten hebben, tevens beoordeeld worden in samenhang met die van andere plannen en projecten. Dit laatste wordt aangeduid met cumulatieve effecten.

Voorgaande is samengevat in het stroomschema van figuur 3.1.

Figuur 3.1 Stroomschema Natuurbeschermingswet

3.3 Significantie van effecten

Wat zijn significante effecten?

In een toetsing aan de Natuurbeschermingswet is het van belang significant negatieve gevolgen (effecten) uit te sluiten. De vraag of een effect significant is in het licht van de doelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn, moet uitsluitend bepaald worden ten opzichte van de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied. Daarbij kan onderscheid gemaakt worden in de aspecten *oppervlak*, *populatieomvang* en *kwaliteit*. Onderstaand volgt een korte samenvatting van de belangrijkste criteria die gebruikt moeten worden bij het bepalen in welke gevallen deze drie aspecten significant afwijken van een instandhoudingsdoelstelling. De informatie is afgeleid uit het document *Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet* van het Steunpunt Natura 2000 (versie 16 december 2008).

Oppervlak

Oppervlak heeft betrekking op de omvang van een habitatype of het leefgebied van een soort. Van belang is dat eerst duidelijk moet zijn wat onder oppervlak wordt verstaan en hoe deze kan worden vastgesteld. Bij habitattypen is het oppervlak veelal nauwkeurig te bepalen, bij diersoorten niet en moet worden gelet op de verschillende functies die deelgebieden voor een soort kunnen hebben (slapen, foerageren, overwintering et cetera). Vervolgens wordt de verwachte afname ten opzichte van het actuele oppervlakte vergeleken met de uitgangssituatie, dat wil zeggen de situatie die volgens het instandhoudingsdoel moet worden behouden of bereikt. Hierbij mag rekening worden gehouden met natuurlijke fluctuaties.

Voor de habitattypen is in de Leeswijzer bij het Profielendocument een minimumoppervlakte opgenomen. Elke oppervlakte die groter is dan de minimumoppervlakte is

een meetbare verandering. Voor de meeste habitattypen is de minimumoppervlakte bepaald op 100m².

Of de instandhoudingsdoelstelling blijvend kan worden gehaald, moet worden bepaald door in geval van een *behoudsdoel* na te gaan of het behoud van de oppervlakte, zoals bedoeld in het aanwijzingsbesluit, gegarandeerd is. In geval van een *uitbreidingsdoel* moet tevens worden nagegaan of uitbreiding niet in de weg wordt gestaan.

Populatieomvang

De populatieomvang heeft betrekking op soorten en vogels. Van belang is dat eerst duidelijk moet zijn wat onder *populatie* wordt verstaan en hoe deze kan worden vastgesteld. Het aanwijzingsbesluit maakt soms onderscheid in voortplantende, foeragerende, of slapende exemplaren. Vervolgens moet de verwachte populatieomvang worden vergeleken met de uitgangssituatie, dat wil zeggen de situatie die volgens het instandhoudingsdoel moet worden behouden of bereikt. Van belang is dat de draagkracht van het Natura 2000-gebied duurzaam in stand blijft. Voor vogels is de gewenste populatieomvang uitgedrukt met een getal, voor soorten is dit niet het geval.

Kwaliteit

De kwaliteit heeft betrekking op habitattypen en het leefgebied van soorten en vogels. De kwaliteit van een habitatype wordt bepaald door vier kenmerken die in het bij het habitatype horende Profielendocument zijn genoemd. Het gaat om de definitietabel met vegetatietypen, de a-biotische randvoorwaarden, aanwezigheid van typische soorten en overige kenmerken van structuur en functies. Bij de kwaliteit van het leefgebied van een soort gaat het om de in het Profielendocument genoemde ecologische vereisten, inclusief de aspecten voedsel en rust.

Het halen van de instandhoudingsdoelstelling moet worden bepaald door in geval van een *behoudsdoel* na te gaan of het behoud van de kwaliteit, zoals die aanwezig was in de uitgangssituatie¹, gegarandeerd is. In het geval van een *verbeterdoel* moet tevens worden nagegaan of verbetering niet in de weg wordt gestaan.

¹ Dit is voor habitattypen en -soorten is dit de oppervlakte / populatieomvang zoals aanwezig op het moment van de definitieve aanwijzing. Als die situatie nog niet is vastgelegd moet deze zo goed mogelijk worden afgeleid uit bestaande karteringen of nog uit te voeren onderzoeken. Voor vogelsoorten is de uitgangssituatie de populatieomvang die volgens de instandhoudingsdoelen moest worden behouden of uitgebreid.

4 Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel

4.1 Selectie van gebieden die effecten kunnen ondervinden

De JOP komt binnen de begrenzing van Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel te liggen. De ligging van de JOP ten opzichte van bovengenoemd gebied is aangegeven in figuur 4.1 en in bijlage 3. Op een afstand van ca. 50 meter ligt Beschermd Natuurmonument 'IJsseluiterwaarden'.

Figuur 4.1: Kaart met de situering van het plangebied ten opzichte van Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel (Bron kaartondergrond: Ministerie van LNV).

Andere gebieden die onder de uitwerking van de Natuurbeschermingswet vallen liggen op grote afstand. Buiten het hiervoor genoemde gebied is het meest dichtbij gelegen Natura 2000-gebied Veluwe op ca. zeven kilometer. Buiten het hierboven beschreven Beschermd Natuurmonument is het meest nabij gelegen Beschermd Natuurmonument Buitenplaats Vosbergen op een afstand van ca. 5 kilometer. Negatieve effecten op deze gebieden kunnen gezien de grote afstand met zekerheid worden uitgesloten. Om deze reden beperkt deze Voortoets zich uitsluitend tot Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel en Beschermd Natuurmonument IJsseluiterwaarden.

4.2 Aanwijzing als Natura 2000-gebied

Ontwerp- en aanwijzingsbesluiten

Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel is in november 2007 aangemeld als speciale beschermingszone (SBZ) in de zin van de Europese Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. De aanwijzing van Uiterwaarden IJssel is momenteel in procedure.

In het door het Ministerie van LNV opgestelde ontwerpbesluit voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden (Ministerie van LNV, 2003 & 2007) zijn zogenaamde *instandhoudings-doelstellingen* opgenomen die de doelen beschrijven voor de instandhouding van een aantal specifiek voor deze gebieden aangewezen leefgebieden, natuurlijke habitats en populaties van plant- en diersoorten. Deze aangewezen soorten en habitats worden *kwalificerende* soorten en habitats genoemd. De instandhoudingsdoelstellingen van deze kwalificerende soorten en habitats geven de condities weer die noodzakelijk zijn om de populaties in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen.

Instandhoudingsdoelstellingen

Instandhoudingsdoelstellingen zijn opgenomen in de nota van toelichting bij het (ontwerp)aanwijzingsbesluit, bestaande uit kernopgaven, algemene doelen, doelen voor habitattypen van de Habitatrichtlijn, doelen voor soorten van de Habitatrichtlijn, doelen voor broedvogels van de Vogelrichtlijn en niet-broedvogels van art. 4.2 van de Vogelrichtlijn (Steunpunt Natura 2000, 2009).

Kernopgaven

Ten behoeve van de formulering van de doelen op landelijk en op gebiedsniveau zijn per landschap kernopgaven geformuleerd. Elk gebied heeft één of meer kernopgaven toebedeeld gekregen. Elk Natura 2000-landschap én elk Natura 2000-gebied levert nu en op termijn een eigen specifieke bijdrage aan de instandhouding van de biodiversiteit van de Europese Unie. De kernopgaven zijn geformuleerd op basis van de bijdragen, de belangrijkste verbeteropgaven, de aangewezen habitattypen en soorten. De toedeling van de kernopgaven geeft aan welke gebieden de relatief grootste bijdrage leveren voor de realisering van bepaalde landelijke doelen.

De kernopgaven zijn per gebied toegedeeld in het Natura 2000 Doelendocument en maken geen onderdeel meer uit van het ontwerpbesluit. Ze zijn van belang voor het stellen van prioriteiten bij de bescherming en het nemen van maatregelen. Als zodanig spelen ze geen rol in de effectbeschrijvingen in deze Voortoets.

Algemene doelen

Voor alle Natura 2000-gebieden zijn algemene doelen geformuleerd en hebben betrekking op behoud van de bijdrage aan de biologische diversiteit en de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie. Tevens het behoud van de ecologische en ruimtelijke samenhang van het Natura 2000 netwerk, zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie, behoud van de natuurlijke kenmerken en behoud van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

4.3 Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel'

Kenschets en gebiedsbeschrijving

Uiterwaarden IJssel omvat het systeem van de rivier de IJssel, inclusief aanliggende oeverwallen en komgronden. Het heeft een oppervlak van circa 9.209 hectare. De hoofdstroom zelf is niet in het richtlijngebied meebegrensd. De IJssel is een zijtak van de Rijn en loopt van Arnhem tot aan het IJsselmeer. In perioden van hoge afvoer neemt de IJssel 1/6 deel van de Rijnafvoer voor haar rekening. In perioden met lage afvoer wordt het water op peil gehouden door een stuw in de Nederrijn. Vooral gedurende het winterhalfjaar zijn grote delen van de uiterwaarden geïnundeerd waarbij overstromingsduur en -frequentie sterk kunnen variëren.

De voorkomende habitats en soorten zijn deels ontwikkeld als gevolg van de landschapsvormende processen die in het verleden hebben plaats gevonden en nu niet meer plaatsvinden. Zandige kalkrijke oeverwallen en rivierduinen worden afgewisseld met kleiige, vlakke stroomdalen. Het landschap wordt gekenmerkt door veel grasland en daartussen een kleinschalige afwisseling van landschapselementen, zoals kolken, hanken of strangen, bosschages, verspreide bomen en heggen, moerasstroken en rietzomen, zandoevers en stroomrichels en plaatselijk zand- en kleiwinplassen. De IJssel verbindt een aantal natuurgebieden met elkaar: de natuurgebieden langs de rivier, de Gelderse Poort bovenstrooms langs de Rijn, de laagveenmoerassen van Noordwest Overijssel in het noorden, de Randmeren en het Ketelmeer met aansluiting op het IJsselmeer in het westen (Ministerie van LNV, 2008).

Gebiedsbeschrijving ter hoogte van het plangebied

Het plangebied ligt ter hoogte van de veer over de IJssel ten westen van Wijhe. Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel is hier enkel aangemeld als Vogelrichtlijngebied. Daarnaast liggen op korte afstand van de planlocatie gebied dat valt onder Beschermd Natuurmonument 'IJsseluiterwaarden'.

De droge en vochtige graslanden van het uiterwaardengebied in de regio Olst-Wijhe zijn van belang als voedselgebied voor overwinterende exemplaren van ganzen, zwanen, Smient en Kievit. De grote plassen in De Buitenwaarden en Duursche Waarden zijn verder van belang als slaapplaats voor ganzen, zwanen en aalscholvers. Tevens zijn in deze plassen concentraties pleisterende eenden en meerkoeten en slapende ganzen en zwanen zijn te verwachten. De hoogste concentraties worden in de noordelijke plas van De Buitenwaarden verwacht en in De Duursche waarden, omdat deze delen beter beschut gelegen zijn ten opzichte van de N337.

Instandhoudingsdoelen

Het gebied Uiterwaarden IJssel is aangewezen als speciale beschermingszone voor acht habitattypen, vijf broedvogelsoorten, 21 niet-broedvogelsoorten en zes habitatrictlijnsoorten. Onderstaand worden ze opgesomd en in bijlage 7 worden ze uitgebreider beschreven.

Habitattypen

Tabel 4.1 geeft een overzicht van de habitattypen van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel, inclusief de bijbehorende instandhoudingsdoelstellingen.

Tabel 4.1 Instandhoudingsdoelstellingen habitattypen 'Uiterwaarden IJssel'.

Legenda: SVI landelijk: Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig, + gunstig) = Behoudsdoelstelling > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling. * Prioritair habitatype; voor deze soorten en/of habitattypen gelden iets andere criteria bij de selectie van Natura 2000-gebieden en een zwaarder beschermingsregime onder de Natuurbeschermingswet.

		SVI landelijk	Doelstelling	
			Oppervlak	Kwaliteit
Habitattypen				
H3150	Meren met Krabbescheer	-	>	>
H3260	Beken en rivieren met waterplanten			
	B subtype: grote fonteinkruiden	-	>	=
H3270	Slikkige rivieroever	-	>	=
H6120	*Stroomdalgraslanden	--	>	>
H6430	Ruigten en zomen			
	A subtype: moerasspirea	+	=	=
	B subtype: harig wilgenroosje	-	=	=
	C subtype: droge bosranden	-	>	>
H6510	Glanshaver- en vossenstaartheilanden			
	A subtype: glanshaver	-	>	>
	B subtype: grote vossenstaart	--	>	>
H91E0	*Vochtige alluviale bossen			
	A subtype: zachthoutoibossen	-	>	=
	B subtype: essen-iepenbossen	--	>	>
H91F0	Droge hardhoutoibossen	--	>	>

Broed- en niet-broedvogelsoorten

Voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel zijn totaal 21 vogelsoorten aangewezen als broedvogel en niet-broedvogel. Een overzicht van de kwalificerende vogelsoorten wordt gegeven in onderstaande Tabel 4.2.

Voor de groep van niet-broedvogels is in bijlage 8 eveneens aangegeven welke functie het Natura 2000-gebied heeft (slapen en/of foerageren) en hoe de populatietrend zich heeft ontwikkeld.

Tabel 4.2 Instandhoudingsdoelstellingen kwalificerende vogelsoorten 'Uiterwaarden IJssel'.
 Legenda: SVI landelijk: Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig, + gunstig) = behoudsdoelstelling, > uitbreidingsdoelstelling, = (>) uitbreiding met behoud van de goed ontwikkelde locaties, < vermindering is toegestaan ten gunste van met name genoemde habitatype of soort, = (<) achteruitgang ten gunste van ander habitatype of soort toegestaan.

Vogelsoorten	SVI Landelijk	Doelstelling			Draagkracht	
		Oppervlak	Kwaliteit	Populatie	Aantal vogels	Aantal paren
Broedvogels						
Aalscholver	+	=	=	=		280
Porseleinhoen	--	>	>	>		20
Kwartelkoning	-	>	>	>		60
Zwarte Stern	--	=	=	=		50
IJsvogel	+	=	=	=		10
Niet-broedvogels						
Fuut	-	=	=	=		220
Aalscholver	+	=	=	=		550
Kleine Zwaan	-	=	=	=		70
Wilde Zwaan	-	=	=	=		30
Kolgans	+	= (<)	=	=		16.700
Grauwe Gans	+	= (<)	=	(<)		2.600
Smient	+	= (<)	=	(<)		8.300
Krakeend	+	=	=	=		100
Wintertaling	-	=	=	=		380
Wilde eend	+	=	=	=		2.600
Pijlstaart	-	=	=	=		50
Slobeend	+	=	=	=		90
Tafeleend	--	=	=	=		450
Kuifeend	-	=	=	=		690
Nonnetje	-	=	=	=		20
Meerkoet	-	=	=	=		3.600
Scholekster	--	=	=	=		210
Kievit	-	=	=	=		3.400
Grutto	--	=	=	=		490
Wulp	+	=	=	=		230
Tureluur	-	=	=	=		30

Bij de beoordeling van effecten van projecten of activiteiten worden de doelen uit het ontwerpbesluit meegewogen, echter ze hebben nog geen formele juridische status. Derhalve dienen alle vogelsoorten die genoemd staan in het aanwijsbesluit van het Vogelrichtlijngebied 'Uiterwaarden IJssel' ook te worden meegenomen in de effectbeoordeling. Aanvullend gaat het om de volgende (niet broedende) vogelsoorten:

- Kleine zilverreiger
- Lepelaar
- Grote zaagbek
- Reuzenstern
- Visarend
- Slechtvalk

In het gebiedendocument Uiterwaarden IJssel (versie november 2007) wordt voor deze vogelsoorten voorgesteld ze uit de database te verwijderen omdat:

- de aantallen lager zijn dan 0,1% van de biogeografische populatie (Kleine zilverreiger, Lepelaar, Grote zaagbek en Reuzenstern);

- voor Visarend en Slechtvalk de aantallen lager zijn dan een gemiddeld seizoensmaximum van respectievelijk twee en vijf vogels.

Omdat de genoemde zes vogelsoorten niet meer in het ontwerpbesluit Uiterwaarden IJssel zijn opgenomen zijn er ook geen kwantitatieve doelen voor gegeven. Deze soorten zullen dan ook niet in de effectbeoordeling van hoofdstuk 5 worden meegenomen.

Soorten

Tabel 4.3 geeft een overzicht van de soorten van het Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel', inclusief de bijbehorende instandhoudingsdoelstellingen.

Tabel 4.3 Instandhoudingsdoelstellingen kwalificerende soorten 'Uiterwaarden IJssel'.
 Legenda: SVI landelijk: Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig, + gunstig) = behoudsdoelstelling, > uitbreidingsdoelstelling.

	SVI Landelijk	Doelstelling		
		Oppervlak	Kwaliteit	Populatie
Habitatsoorten				
Bittervoorn	-	=	=	=
Grote modderkruiper	-	>	>	>
Kleine modderkruiper	+	=	=	=
Rivierdonderpad	-	=	=	=
Kamsalamander	-	>	>	>
Bever	-	>	>	>

Complementaire doelen

Aanvullend aan de instandhoudingsdoelstellingen van vogels in Vogelrichtlijngebieden, kunnen complementaire doelen gesteld zijn die afgeleid zijn van de beschermde waarden van het Habitatrichtlijngebied (artikel 10a, derde lid Natuurbeschermingswet). Complementaire doelen zijn geformuleerd voor soorten en habitattypen met een matig tot zeer ongunstige staat van instandhouding. Voor de Uiterwaarden IJssel zijn complementaire doelen opgesteld voor de volgende habitattypen en -soorten:

- Meren met Krabbenscheer en fonteinkruiden;
- Slikkige rivieroever
- Stroomdalgraslanden
- Vochtige alluviale bossen
- Droge hardhoutoobossen
- Grote modderkruiper
- Kamsalamander
- Bever

4.4 Beschermd Natuurmonument 'IJsseluiterwaarden'

Met de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 is in 2005 het verschil tussen Beschermd Monumenten en Staatsnatuurmonumenten vervallen: beide zijn nu Beschermd Natuurmonumenten. Beschermd Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000-gebieden worden opgeheven en niet langer beschermd als Beschermd Natuurmonument. De natuurwaarden waarvoor het natuurmonument was aangewezen worden wel in de Natura 2000-aanwijzing opgenomen.

Gebieden die zijn aangewezen als Beschermd Natuurmonument IJsseluiterwaarden liggen in de directe nabijheid van het projectgebied. Het gaat om de De Buitenwaarden en de Duursche Waarden op een respectievelijke afstand van 50 en 1200 meter vanaf de planlocatie. In voorliggende situatie valt het Staatsnatuurmonument IJsseluiterwaarden ter plaatse samen met het Vogel- en Habitatrichtlijngebied IJssel. Zodoende is in situaties met negatieve effecten alleen een vergunning annex artikel

19d van de Natuurbeschermingswet vereist en niet ook nog een vergunning annex artikel 16.

Mogelijke negatieve gevolgen hoeven uitsluitend getoetst te worden voor aantasting van natuurschoon. Het gaat dan bijvoorbeeld om fysieke verstoring van geomorfologische waarden of bijvoorbeeld verdroging van vegetaties. Gezien de aard van de plannen zijn dergelijke effecten niet te verwachten en kan met zekerheid worden gesteld dat er geen negatieve effecten op het dit Beschermd Natuurmonument zullen optreden.

5 Effectanalyse en -beoordeling Natuurbeschermingswet

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het voorkomen van habitattypen en (vogel)soorten binnen de invloedssfeer van de plannen. Of negatieve gevolgen op de instandhoudingsdoelen ten gevolge van de plannen daadwerkelijk kunnen optreden, hangt af van de aard en reikwijdte van de ingrepen/activiteiten enerzijds en van de gevoeligheid van kwalificerende habitats en soorten hiervoor anderzijds.

5.1 Bepaling mogelijke effecten

Effectenindicator

Met behulp van de effectenindicator (zoals beschikbaar op de website van het Ministerie van LNV) kan een verkenning worden uitgevoerd van mogelijke effecten die op kunnen treden. De effectenindicator geeft informatie over de gevoeligheid van habitattypen, soorten en vogels voor de meest voorkomende storende factoren, gebaseerd op absolute getallen voor biotische randvoorwaarden en kennis van ruimtelijke randvoorwaarden. Door het Ministerie van LNV zijn 19 versturende effecten onderscheiden die (mogelijke) schadelijk zijn voor beschermde habitattypen, -soorten of vogelsoorten. Deze 19 effecten zijn de meest voorkomende storende factoren die ten gevolge van een activiteit kunnen optreden. Deze lijst is niet volledig omdat zeer veel specifieke storende factoren mogelijk zijn. In veel gevallen is het echter mogelijk om specifieke storende factoren onder te brengen onder één van de storende effecten uit deze lijst.

Daarnaast zijn 28 activiteiten in de effectenindicator onderscheiden. Een activiteit is een bewuste (herhaalde) handeling of (eenmalige) ingreep met een bepaald doel. Het kan gaan om een nieuwe activiteit of bestaand gebruik. Eén activiteit kan leiden tot één of meer storende effecten. Zo kan de activiteit wegaanleg gekenmerkt worden door onder andere verlies van leefgebied, versnippering van leefgebied, sterfte van individuen en verstoring door geluid en licht. Bij activiteiten is het van belang of sprake is een eenmalige of continue ingreep en of deze leidt tot tijdelijke of permanente storende factoren. Daarnaast wordt onderscheid gemaakt in verstoring tijdens de aanlegfase en gebruiksfase.

Selectie van activiteiten en effecten

Het plangebied ligt binnen de begrenzing van Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel. Gezien de voorgenomen plannen voor de realisatie van de JOP, wordt ingeschat dat effecten voornamelijk zullen optreden als gevolg van verstoring door aanlegwerkzaamheden en tijdens de gebruiksfase door een toename van recreatieve verstoring. Gezien de aard en omvang van het project is de activiteit *woningbouw* en *landgebonden recreatie* geselecteerd. Uit de resultaten van de effectenindicator (zie bijlage 9 en 10) blijkt dat er 9 vormen van mogelijke storing zijn geselecteerd:

- oppervlakteverlies;
- versnippering;
- verontreiniging;
- verdroging;
- verstoring door geluid;
- verstoring door licht;
- verstoring door trilling;
- optische verstoring;
- verstoring door mechanische effecten.

Binnen voorliggende rapportage zal worden getoetst of deze vormen van storing van invloed zijn op de instandhoudingsdoelen die gelden binnen Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel.

5.2 Effecten op habitattypen

Voor Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel zijn 8 habitattypen aangemeld (zie tabel 4.1). Op de kaart in bijlage 3 is de ligging van deze habitattypen aangegeven (bron: provincie Overijssel 2009). Het gebied waar de JOP is gepland, is enkel aangemeld als Vogelrichtlijngebied. Binnen Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel zijn echter complementaire doelen opgesteld voor een aantal habitattypen, zodat een aantal habitattypen buiten Habitatrichtlijngebied bescherming kunnen genieten. Zo ligt er een Zachtoutoobos ten noordwesten van de geplande locatie van de JOP, op een afstand van 200 meter. Dit gebied en overige habitattypen liggen buiten de invloedsferen van beoogde plannen. Direct oppervlakte verlies of versnippering is niet aan de orde. Verdroging als gevolg van grondwateronttrekkingen of verontreiniging zullen gezien de afstand en werkzaamheden niet optreden. Zodoende wordt geconcludeerd dat negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen, die gelden voor de habitattypen binnen het Natura 2000-gebied, kunnen worden uitgesloten.

5.3 Effecten op broedvogels

Kwalificerende broedvogelsoorten in het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel zijn Aalscholver, Kwartelkoning, Porseleinhoen, IJsvogel en Zwarte stern. Alle soorten, behalve Zwarte stern zijn in de omgeving van het plangebied recentelijk als broedvogel waargenomen. Kwartelkoning is bekend in de 'Duursche waarden' ten zuiden van Wijhe, 'De Buiten waarden' ten noorden van Wijhe en een enkele waarneming is bekend in de uiterwaarden nabij Herxen. Daarnaast is een Kwartelkoning aangetroffen in de 'Vorchter waarden' aan de overzijde van de IJssel. Aalscholver is waargenomen in de Duursche waarden net als IJsvogel en Porseleinhoen. Porseleinhoen is tevens waargenomen in de uiterwaarden van de IJssel ten zuiden van Herxen (Sierdsema *et al.* 2008; Vries, de & Van den Brandhof 2007). In bijlage 5 zijn de waarnemingen van kwalificerende broedvogelsoorten op kaart weergegeven.

De werkzaamheden tijdens de aanlegfase kunnen verstorend werken op de omgeving. De dichtstbijzijnde locatie waar Kwartelkoning recentelijk als broedgeval is aangetroffen ligt op een afstand van ca. 400 meter ten noordoosten van de planlocatie in 'De Buiten waarden'. Kwartelkoning staat bekend als een soort die weinig verstoring gevoelig is voor geluid en beweging (zie effectenindicator bijlage 9). De soort is echter wel gevoelig voor lichtverstoring. Gezien de afstand tot dit deel van De Buiten waarden en tussenliggende groenstructuren, worden effecten als gevolg van uitstralende effecten tijdens de aanlegfase op Kwartelkoning niet verwacht. In de gebruiksfase zal de aanwezigheid van de JOP en de daarmee mogelijk gepaard gaande toename van recreatie, gezien de reeds aanwezige verstoring door de veer pont, verkeer over de veerweg en afstand tot dit gebied, geen negatieve gevolgen hebben op de instandhoudingsdoelen die gelden voor Kwartelkoning.

Dichtstbijzijnde broedlocaties van overige soorten liggen op minimaal anderhalve kilometer van het plangebied en effecten door de realisatie van de horecagelegenheid op deze soorten kunnen zodoende worden uitgesloten.

5.4 Effecten op niet-broedvogels

Methoden en gebruikte gegevens

De benodigde informatie over de verspreiding van niet-broedvogelsoorten - doortrekkers en wintergasten - is verkregen via de Provincie Gelderland en Provincie Overijssel. De gegevens zijn verzameld door de SOVON (Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland) aan de hand van maandelijkse tellingen in vaste telgebieden. Per telgebied zijn dichtheden van niet-broedvogels (gemiddelde

seizoensgemiddelden in aantal vogels/100 ha) bekend over de periode 2000-2007. Deze gegevens zijn in tabelvorm in bijlage 6 opgenomen. De maandelijkse waarnemingen van een vogelsoort binnen een bepaald telvak is uitsluitend gesommeerd bekend. Dit betekent dat de ruimtelijke verspreiding van een vogelsoort binnen een telvak niet bekend is.

Op basis van de telgegevens blijkt dat alle 21 kwalificerende niet-broedvogelsoorten van 'Uiterwaarden IJssel', in één of meer van de telgebieden, die in de nabijheid van het plangebied liggen, voorkomen. Onderstaand wordt ingegaan op de mogelijke effecten op niet-broedvogelsoorten die kunnen optreden door de realisatie van de JOP. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de aanlegfase en gebruiksfase.

Aanlegfase

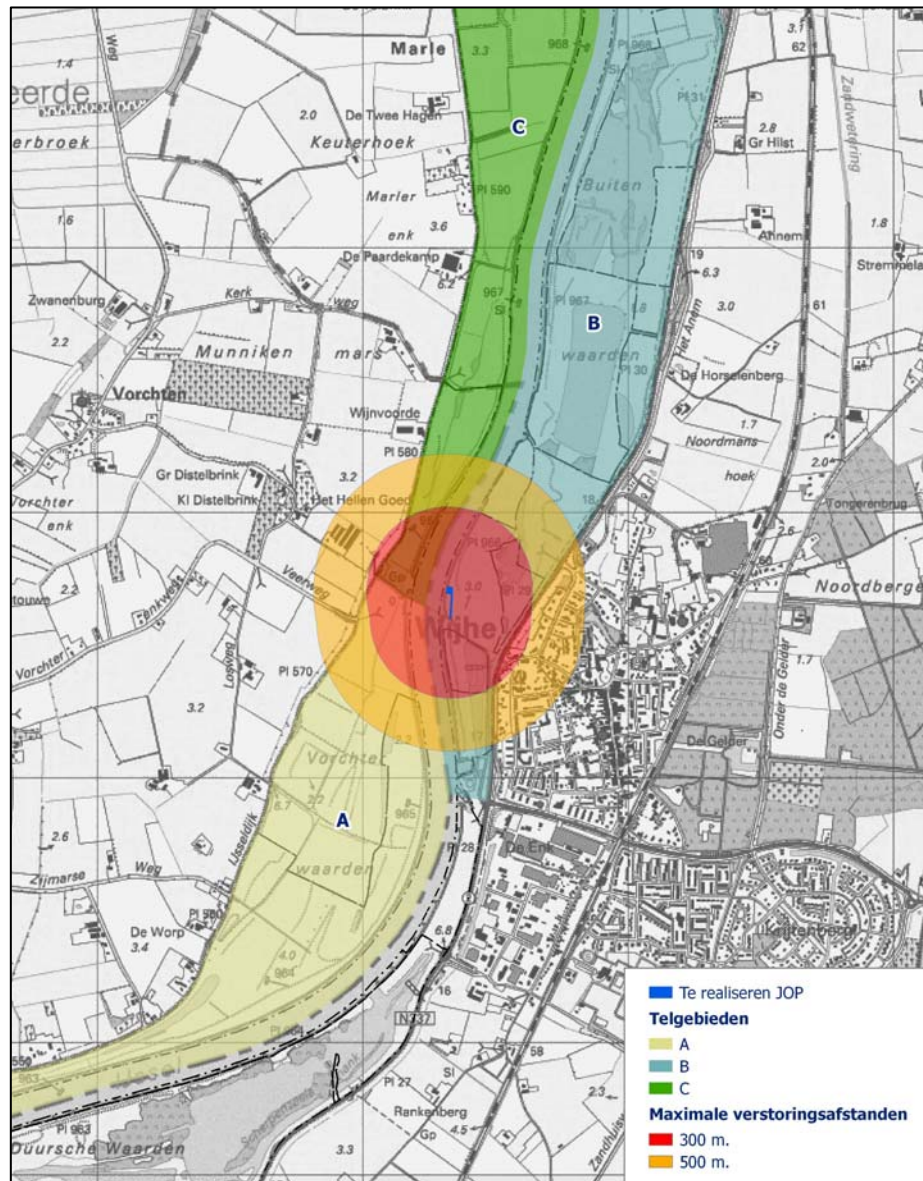
Tijdens de aanlegfase zullen uitstralende negatieve effecten op niet-broedvogels kunnen optreden ten gevolge van licht-, geluid- en bewegingsverstoring, veroorzaakt door (graaf)machines, bouwwerkzaamheden en mensen. Krijgsveld *et al.* (2008) heeft de verstoring gevoeligheid van vogels onderzocht. Uit dit onderzoek blijkt dat een goede weergave van de verstoringafstand voor onderhavig project 200 tot 300 meter zal zijn op kwalificerende niet-broedvogelsoorten. Alleen Grauwe gans en Kolgans zijn gevoeliger, voor deze soorten zal in open gebieden verstoring tot wel 500 meter kunnen optreden (o.a. Krijgsveld *et al.* 2008) (zie tabel 5.1).

Tabel 5.1 Storingsafstanden van kwalificerende niet-broedvogels in Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel (Bron: o.a. Krijgsveld *et al.* 2008).

Niet-broedvogelsoort	Storings-gevoeligheid	Storingsafstand in meters	Habitat-gevoeligheid	Populatie-effecten
Fuut	gemiddeld-groot	150-300	gemiddeld-groot	onbekend
Aalscholver	gemiddeld-groot	150-300	gemiddeld	matig
Kleine zwaan	gemiddeld-groot	150-300	gemiddeld-groot	onbekend
Wilde zwaan	gemiddeld-groot	150-300	gemiddeld-groot	gemiddeld
Kolgans	groot-zeer groot	300-500	gemiddeld	matig
Grauwe gans	groot-zeer groot	300-500	gemiddeld-groot	matig
Smient	gemiddeld	100-200	gemiddeld-groot	matig
Krakeend	groot	200-300	groot	matig
Wintertaling	gemiddeld	100-200	gemiddeld-groot	wsch. matig
Wilde eend	matig-gemiddeld	50-150	matig-groot	wsch. matig
Pijlstaart	gemiddeld	100-200	gemiddeld-groot	onbekend
Slobeend	groot	200-300	gemiddeld-groot	onbekend
Tafeleend	groot	200-300	groot	onbekend
Kuifeend	groot	200-300	groot	onbekend
Nonnetje	gemiddeld	100-200	gemiddeld-groot	onbekend
Meerkoet	matig-gemiddeld	50-150	matig	onbekend
Scholekster	gemiddeld	100-200	groot	wsch. matig
Kievit	gemiddeld	100-200	matig-gemiddeld	matig
Grutto	gemiddeld	100-200	gemiddeld	wsch. matig
Wulp	gemiddeld-groot	150-300	gemiddeld-groot	wsch. matig
Tureluur	gemiddeld	100-200	gemiddeld-groot	wsch. matig

In figuur 5.1 is de maximale verstoringafstand van de werkzaamheden binnen het plangebied op de omgeving weergegeven samen met de omliggende telgebieden. Hieruit valt op te maken dat er binnen een straal van zowel 300 als 500 meter rondom het plangebied drie telgebieden voorkomen. Deze drie telgebieden zijn meegenomen bij de effectbeoordeling. In tabel 5.2 is het percentage van voorkomen van niet-

broedvogelsoorten per telgebied ten opzichte van het instandhoudingsdoel (in aantal exemplaren) weergegeven.

Figuur 5.1 Telgebieden nabij plangebied met maximale verstoringsafstanden (300 en 500 meter), veroorzaakt door de aanlegfase.

Het telgebied A en C liggen beiden aan de overzijde van de IJssel. Telgebied A omvat onder andere de Vorchter waarden. Uit tabel 5.2 blijkt dat alle binnen Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel aangemelde niet-broedvogelsoorten in beide gebieden zijn waargenomen. Bij de verstoringsafstand die geldt voor niet-broedvogels zal een beperkt deel van beide telgebieden verstoring ondervinden als gevolg van de geplande werkzaamheden.

De mate van verstoring door de aanlegwerkzaamheden zal op grotere afstand teniet worden gedaan door verstoring van geluid en beweging over de veerweg en scheepsverkeer over de IJssel.

Daarnaast zijn de uiterwaarden in beide telgebieden, ter hoogte van de geplande werkzaamheden, 80 tot 100 meter breed. Deze uiterwaarden staan al in redelijke mate onder verstoringsdruk door de Veerweg en de aan de westkant van de IJssel gelegen IJsseldijk en Marledijk. Gezien dat de verstoringsgevoeligheid voor de meeste vogelsoorten kleiner is dan 200 meter, hebben deze delen van beide telgebieden een

lage draagkracht voor niet-broedvogelsoorten. Er wordt dan ook geconcludeerd dat er geen negatieve effecten op de draagkracht -van deze delen van beide telgebieden- voor de kwalificerende vogelwaarden optreden. Effecten op de instandhoudingsdoelen worden dan ook uitgesloten.

Tabel 5.2 Percentage van voorkomen van niet-broedvogelsoorten per telgebied ten opzichte van het instandhoudingsdoel binnen Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel.

Niet-broedvogels	Instandhoudingsdoel in aantal vogels	Gemiddelde seizoensgemiddelden in aantal vogels per telgebied ten opzichte van het instandhoudingsdoel (%)		
		A	B	C
Fuut	220	1,6	4,4	0,3
Aalscholver	550	3,6	11,6	3,8
Kleine Zwaan	70	0,4	1,6	0,3
Wilde Zwaan	30	2,7	7,9	9,5
Kolgans	16700	4,1	3,0	13,9
Grauwe Gans	2600	12,4	44,0	31,4
Smient	8300	0,8	22,1	3,5
Krakeend	100	3,0	8,7	1,7
Wintertaling	380	10,4	21,3	0,6
Wilde eend	2600	6,1	12,0	1,4
Pijlstaart	50	3,2	10,4	0,5
Slobeend	90	4,2	28,6	1,1
Tafeleend	450	1,4	19,0	2,5
Kuifeend	690	3,2	3,9	1,5
Nonnetje	20	12,2	7,0	4,8
Meerkoet	3600	3,0	3,1	2,7
Scholekster	210	1,8	1,6	30,6
Kievit	3400	4,6	8,3	15,3
Grutto	490	0,6	11,8	2,7
Wulp	230	1,4	3,4	12,7
Tureluur	30	0,9	9,8	7,1

De locatie waar de JOP gepland is ligt in telgebied B. Alle niet-broedvogelsoorten, die binnen Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel zijn aangemeld, komen voor in dit telgebied (zie tabel 5.2).

Het zuidelijke deel van dit telgebied wordt afgescheiden door groenstructuren en de Veerweg. Door de aanwezigheid van deze barrière, zal dit deel van het telgebied zijn afgesloten voor verstoringseffecten die kunnen optreden als gevolg van de aanlegwerkzaamheden. Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van gekwalificeerde niet-broedvogels treden hier zodoende niet op.

Het gebied ten noordwesten van de geplande locatie voor de JOP bestaat uit open agrarische percelen. Deze percelen worden omsloten door de Veerweg in het zuiden en door groenstructuren over de gehele noordoostelijke perceelbegrenzing. Binnen deze agrarische percelen zal de verstoring door de aanlegwerkzaamheden van de JOP hoog zijn (heiwerkzaamheden, geluid, licht en beweging). Buiten deze percelen zal geen verstoring optreden, omdat overige delen van het telgebied worden afgesloten door groenstructuren en de Veerweg.

Voor de soorten Fuut, Aalscholver, Krakeend, Wintertaling, Wilde eend, Pijlstaart, Slobeend, Tafeleend, Kuifeend en Nonnetje geldt dat zij afhankelijk zijn van ondiepe wateren of moeras. Binnen de invloedssfeer van beoogde plannen ontbreekt dergelijk habitat. Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van deze soorten, worden zodoende uitgesloten.

Soorten waarvan het niet is uitgesloten dat zij de agrarische percelen gebruiken als foerageergebied zijn Kleine zwaan, Wilde zwaan, Kolgans, Grauwe gans, Smient, Meerkoet, Scholekster, Kievit, Grutto, Wulp en Tureluur. Tabel 5.2 laat voor een aantal soorten hoge aanwezigheidspercentages zien ten opzichte van het instandhoudingsdoel binnen telgebied B. Gesteld kan worden dat de grootte van het percentage van het voorkomen van een soort evenredig is met de waarde van het telgebied voor die soort. Omdat de waarnemingen van vogelsoorten binnen dit telgebied uitsluitend gesommeerd bekend zijn, is de ruimtelijke verspreiding van de vogelsoorten niet bekend. Dit kan een vertekenend beeld geven van het aantal niet-broedvogels ter hoogte van de planlocatie. Het noordelijke deel van telgebied B omvat de Buiten waarden. Dit gebied is een belangrijk rust- en/of foerageergebied van veel niet-broedvogelsoorten. In tegenstelling tot dit gebied zijn de agrarische percelen ter hoogte van het plangebied van mindere waarde voor niet-broedvogels. Daarnaast wordt dit agrarische gebied al verstoord door de aanwezige verkeersstroom over de Veerweg en scheepsverkeer over de IJssel. De uitstraling van de geplande werkzaamheden hebben echter wel extra verstoring op het gebied tot gevolg. De werkzaamheden betreffen een relatief kleine ingreep en zijn van tijdelijke aard.

Voor alle bovengenoemde soorten geldt, dat een tijdelijke verstoring geen effect heeft op de draagkracht van de soorten omdat voldoende uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn elders in het Natura 2000-gebied. Er wordt dan ook geconcludeerd dat er tijdens de aanlegfase geen negatieve effecten op de draagkracht van het gebied voor de kwalificerende vogelwaarden optreden. Effecten op de instandhoudingsdoelen worden dan ook uitgesloten. Wel wordt aangeraden om de aanleg van de JOP te realiseren in de periode die niet of in mindere mate van belang is voor niet-broedvogels. Deze periode loopt van mei tot en met augustus.

Gebruiksfase

Met dezelfde criteria in acht genomen als bij de beschrijving van de aanlegfase, wordt geconcludeerd dat er tijdens de gebruiksfase van de JOP uitsluitend verstoring zal plaatsvinden op de agrarische percelen ten noordwesten van de geplande locatie. Negatieve effecten op de draagkracht voor de kwalificerende vogelwaarden van overige gebieden zullen niet optreden. Deze worden zodoende niet meer behandeld.

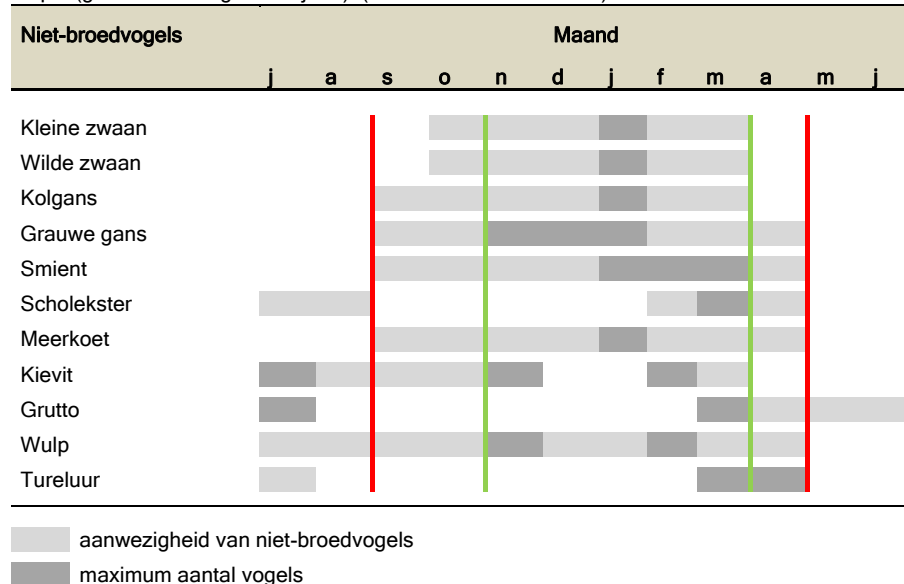
Zoals eerder vermeld is binnen de invloedssfeer van de plannen potentieel geschikt foerageer- en/of rustgebied aanwezig voor de soorten Kleine zwaan, Wilde zwaan, Kolgans, Grauwe gans, Smient, Scholekster, Meerkoet, Kievit, Grutto, Wulp en Tureluur. Overige niet-broedvogelsoorten worden gezien het ontbreken van geschikt habitat niet verwacht. Tijdens de gebruiksfase kunnen uitstralende negatieve effecten op bovengenoemde soorten optreden ten gevolge van geluid- en bewegingsverstoring, veroorzaakt door bezoekers en gebruikers van de JOP. Tevens kan er verstoring optreden als gevolg van lichtbronnen die om en op de JOP geplaatst zullen worden.

In de huidige situatie is de omgeving van het plangebied al redelijk verstoord door de aanwezige verkeersstroom over de Veerweg en scheepsverkeer over de IJssel. Hierbij moet worden opgemerkt dat in gebieden waar een bepaalde verstoringbron geen daadwerkelijke bedreiging vormt en bovendien voorspelbaar is, vogels steeds minder reageren op de verstoringbron. In dat geval is sprake van gewenning. Algemeen wordt verondersteld dat een verstoringbron op korte afstand, met een niet voorspelbaar gedrag, van lange duur en hoge intensiteit en frequent voorkomend voor veel verstoring zal zorgen (Krijgsveld *et al.* 2008). Bezoekers en gebruikers die het gebied in de toekomstige situatie zullen bezoeken, zullen dus een hogere mate van verstoring veroorzaken dan de Veerweg in de huidige situatie teweegbrengt.

Omwille van veiligheidsredenen, zal de JOP in de periode van november tot april worden weggehaald. De zomermaanden zullen zodoende vooral bepalend zijn voor de extra verstoringdruk. Het instandhoudingsdoel voor niet-broedvogelsoorten is vastgesteld over de periode september - april. In tabel 5.3 is de aanwezigheid van bovengenoemde niet-broedvogelsoorten gedurende het jaar weergegeven. Te zien valt dat de aanwezigheid van de JOP voor de periode september tot en met april maar deels overlapt met de aanwezigheid van kwalificerende niet-broedvogelsoorten. Zodoende zal er door realisatie van de JOP alleen in de maanden september, oktober

en april een verstorend effect optreden op niet-broedvogels. Daarnaast valt in tabel 5.3 af te lezen dat de maand(en) waarin het maximum aantal vogels waargenomen wordt, buiten de periode valt waarin de JOP in functie is. Tureluur is hier een uitzondering. Voor deze soort worden de maximale aantallen verwacht in april.

Tabel 5.3 Aanwezigheid in de loop van het jaar van elf niet-broedvogelsoorten. De periode waarover het instandhoudingsdoel is vastgesteld loopt van september tot en met april (gebied tussen de rode lijnen). De periode waarin de JOP niet in functie is loopt van 1 november tot 1 april (gebied tussen groene lijnen). (bron: Lensink et al. 2008)

Onderstaand worden de effecten besproken die kunnen optreden op niet-broedvogelsoorten, die binnen de invloedssfeer van de plannen kunnen voorkomen:

Kolgans en Grauwe gans

Kolgans en Grauwe gans foerageren in open uitgestrekte gebieden. De agrarische percelen ter hoogte van de planlocatie zijn enigszins besloten door bosschages langs de noordwestelijke perceelsgrens en de Veerweg in het zuiden. Daarnaast is er al enige mate van verstoring door de verkeerstrook over de Veerweg en scheepsverkeer over de IJssel. Optimaal foerageer gebied voor groepen ganzen is zodoende niet aanwezig.

In bijlage 8 zijn de trends van niet-broedvogels over de periode 2003 - 2008 binnen Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel weergegeven ten opzichte van het instandhoudingsdoel. Hieruit valt op te maken dat de soorten Kolgans en Grauwe gans op het moment ruim boven hun instandhoudingsdoel voorkomen. Daarnaast vertonen beide soorten een positieve trend, zodat negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen die gelden voor beide soorten, als gevolg van een tijdelijke afname van de draagkracht op lokaal niveau, zeker niet zullen optreden.

Smient

In Nederland overwinterende Smienten arriveren grotendeels in september en oktober. De aantallen van de Smient zijn in ons land het hoogst in de overwinteringsperiode van november tot en met maart, in april zijn de meeste vogels weer vertrokken. De hoogste aantallen Smienten zijn dus aanwezig in de periode dat de JOP niet in functie is. De soort foerageert op natte, vaak ondergelopen graslanden. De agrarische percelen ter hoogte van de planlocatie zijn vrij droog, waardoor het gebied een lage waarde heeft als foerageergebied voor Smient.

Daarnaast rusten Smienten overdag op vaarten, plassen en meren, en vliegen dan 's avonds bij het invallen van de duisternis naar de voedselgebieden in cultuurgrasland. Smienten zullen zodoende alleen 's nachts gebruik maken van de agrarische percelen die binnen de invloedssferen van de plannen liggen. De periode waarin de JOP bezocht

wordt, zal voornamelijk overdag plaatsvinden, waardoor eventuele effecten op de instandhoudingsdoelen die gelden voor Smient verwaarloosbaar zijn.

Wilde zwaan en Kleine zwaan

Het voorkomen van Kleine zwaan en Wilde zwaan is gebonden aan de aanwezigheid van water (slaapplaats en foerageergebied) en uitgestrekte polders of uiterwaarden (foerageergebied). De agrarische percelen zijn redelijk besloten en niet uitgestrekt. De agrarische percelen hebben zodoende van lage waarde als foerageergebied voor Kleine zwaan en Wilde zwaan. De waarneming van beide soorten binnen het telgebied heeft waarschijnlijk betrekking op de plassen van De Buitenwaarden.

De periode dat Wilde zwaan en Kleine zwaan in Nederland aanwezig zijn, overlapt slechts één maand met de periode waarin de JOP in functie is. Het betreft hier de maand oktober. In deze periode foerageren de meeste Wilde zwanen en Kleine zwanen in grote ondiepe wateren op wortelstokken van oevervegetaties (Lauwersmeer en Randmeren). Als de waterplanten in de loop van de herfst uitgeput raken, schakelen beide soorten in veel gevallen over op oogstresten en in de loop van de winter wordt gras steeds belangrijker. Wilde zwaan en Kleine zwaan zullen zodoende pas later dan oktober richting het riviereengebied trekken. Er wordt dan ook geconcludeerd dat er, als gevolg van de gebruiksfase van de JOP, geen significant negatieve effecten optreden op de instandhoudingsdoelen die gelden voor Wilde zwaan en Kleine zwaan binnen Natura-2000-gebied Uiterwaarden IJssel.

Scholekster, Meerkoet, Kievit, Grutto Wulp en Tureluur

Het seizoen waarover wintervogel tellingen worden gedaan duurt 8 maanden. De percentages in tabel 5.2 geven dus de gemiddelde dichtheidspercentages van vogelsoorten weer over 8 maanden, verspreid over het gehele telgebied. Door de ruimtelijke verspreiding van vogelsoorten binnen het telgebied en de zeer plaatselijke verstoring zal hooguit maar een beperkt aantal exemplaren van de bovengenoemde niet-broedvogelsoorten effecten kunnen ondervinden als gevolg van het gebruik van de JOP. Daarnaast neemt draagkracht van het agrarische gebied voor Scholekster, Meerkoet, Kievit, Grutto, Wulp en Tureluur slechts gedurende een tijdelijke periode af. Tevens zullen de exemplaren die in de verstoringperiode effect ondervinden eenvoudig kunnen uitwijken naar bijvoorbeeld De Buitenwaarden ten noorden van het plangebied, dat zowel benut kan worden als rust- en foerageergebied.

Er wordt dan ook geconcludeerd dat als gevolg van de gebruiksfase van de JOP, zeker geen negatieve effecten zullen optreden op de totale draagkracht van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel voor niet-broedvogelsoorten.

5.5 Effecten op habitatsoorten

Kwalificerende soorten in het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel zijn: Bittervoorn, Kleine Modderkruiper, Grote Modderkruiper, Rivierdonderpad, Kamsalamander en Bever.

Alle recentelijke waarnemingen van deze gekwalificeerde soorten liggen op ruime afstand van het plangebied. Bittervoorn en Kleine modderkruiper zijn bekend in de Duursche waarden en nabij Veessen aan de overzijde van de IJssel. Kleine modderkruiper is daarnaast bekend ten noorden van Vorchten ook aan de overzijde van de IJssel. Rivierdonderpad en Kamsalamander zijn tevens bekend in de Duursche waarden. De dichtstbijzijnde locatie waar Grote modderkruiper is aangetroffen ligt ten zuiden van Hattem (De Vries & Van de Brandhof 2008; website provincie Gelderland, RAVON).

Bevens worden steeds vaker langs de IJssel gezien en hun populatie in het riviereengebied neemt dan ook toe. Het voorkomen van de soort is o.a. bekend in de Wiessenberger Kolk bij Hattem, gelegen op ruim 8 kilometer ten noorden van het plangebied aan de overzijde van de IJssel (Niewold 2007). Daarnaast zijn waarnemingen bekend uit de Ossenwaard en Hengforderwaarden op ruim 8 kilometer ten zuiden van het plangebied. In bijlage 4 zijn de waarnemingen van kwalificerende soorten op kaart weergegeven.

Uit hoofdstuk 2 is gebleken dat op basis van de biotoopkenmerken, binnen het plangebied alleen Rivierdonderpad te verwachten is aan de oever van de IJssel. Op

plekken waar het watermilieu wordt aangetast kunnen negatieve effecten optreden op Rivierdonderpad. Meetbare effecten op de totale populatie en de draagkracht van het Natura 2000-gebied zullen niet optreden. Om deze reden worden met zekerheid geen negatieve effecten op het instandhoudingsdoel voor Rivierdonderpad verwacht.

Binnen het plangebied zijn geen waarnemingen bekend van overige gekwalificeerde soorten en ontbreekt geschikt biotoop voor overige soorten. Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen die gelden voor de kwalificerende soorten binnen het Natura 2000-gebied kunnen zodoende worden uitgesloten.

5.6 Effecten op complementaire soorten

Binnen Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel zijn complementaire doelen geformuleerd voor de habitattypen Meren met Krabbenscheer en fonteinkruiden; Slikkige rivieroevers; Stroomdalgraslanden; Vochtige alluviale bossen; Droge hardhoutoibossen; voor de soorten Grote modderkruiper; Kamsalamander; Bever. In bovenstaande is geconcludeerd dat geen van deze habitattypen of soorten negatief effect zullen ondervinden als gevolg van voorgenomen plannen. Negatieve effecten op de complementaire doelen die gelden binnen Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel kunnen zodoende worden uitgesloten.

5.7 Cumulatie

Met cumulatie worden de effecten bedoeld van de voorgestelde eigen activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, in combinatie met de effecten van andere activiteiten en plannen (Steunpunt Natura 2000, 2007). Door rekening te houden met cumulatie van effecten wordt beoogd te voorkomen dat een opeenstapeling van op zich kleine negatieve effecten uiteindelijk leidt tot significante negatieve effecten op een instandhoudingsdoel. Effecten van activiteiten, plannen en projecten buiten het Natura 2000-gebied dienen ook te worden meegenomen, voor zover er sprake is van externe werking. Als er positieve effecten zijn mogen deze worden verdisconteerd met negatieve effecten.

Bij de bepaling of er al dan niet significante effecten optreden als gevolg van de realisatie van de JOP dienen effecten van reeds eerder uitgevoerde of nog niet uitgevoerde maar wel reeds geplande activiteiten meegewogen te worden.

Voor andere activiteiten die plaatsvinden binnen Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel, wordt verwezen naar de passende beoordeling die is geschreven in het kader van de 'Uiterwaardvergraving Scheller & Oldeneler' in de Buitenwaarden bij Zwolle (Vries, de & Alberts 2010). Dit rapport beschrijft effecten die in combinatie met andere activiteiten die binnen Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel kunnen optreden. Hieruit blijkt dat er 13 andere projecten meegewogen dienen te worden in voorliggende situatie.

Uit de toetsing van cumulatie binnen de passende beoordeling van Vries, de & Alberts (2010) blijkt dat tijdelijke effecten kunnen ontstaan op een aantal niet-broedvogelsoorten, waarvoor binnen voorliggend project ook negatieve effecten zijn bepaald. Op de groep van niet-broedvogels worden door cumulatie met andere plannen of projecten geen significante effecten voorzien (Vries, de & Alberts 2010). De kleine bijdrage die voorliggend project heeft in combinatie met overige projecten zal gezien de relatief kleine ingreep en het tijdelijke effect -ook in cumulatie- geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen geven, die gelden binnen Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel.

5.8 Conclusie en aanbeveling

In Tabel 5.4 op de volgende pagina staan de resultaten van de effectanalyse en -beoordeling samengevat weergegeven. Geconcludeerd wordt dat zowel tijdens de aanleg- als gebruiksfase van de JOP negatieve effecten (geluid, licht en beweging) kunnen optreden op een aantal niet-broedvogelsoorten. Van negatieve effecten in het licht van de instandhoudingsdoelen, die gelden voor niet-broedvogels binnen Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel, is met zekerheid geen sprake.

Hoewel met zekerheid geen effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel worden verwacht tijdens de aanleg- en gebruiksfase, wordt aangeraden de aanlegwerkzaamheden van de JOP buiten de periode te plannen die het meest van belang is voor niet broedvogels (september tot en met april). Daarnaast wordt aangeraden om bij heiwerkzaamheden gebruik te maken van 'stil' heien door middel van bijvoorbeeld 'schroeven'. Op deze manier zal de verstoring tijdens de aanlegfase worden weggenomen. Daarnaast wordt geadviseerd alleen oriëntatieverlichting te gebruiken en uitstralende effecten van verlichting richting van het Natura 2000-gebied te minimaliseren. Tot slot wordt aanbevolen om activiteiten van de JOP in de gebruiksfase zoveel mogelijk plaats te laten vinden in de richting van de IJssel. Hiermee wordt de verstoringdruk op achterliggende agrarische percelen verkleind.

Tabel 5.4 Samenvattend overzicht van de effecten van de realisatie van de JOP op de beschermde natuurwaarden van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel.

Beschermde waarden Uiterwaarden IJssel		Aanlegfase	Lange termijn
Habitatrichtlijn: habitattypen			
H3150	Meren met Krabbescheer	0	0
H3260	Beken en rivieren met waterplanten		
B	subtype: grote fonteinkruiden	0	0
H3270	Slikkige rivieroever	0	0
H6120	*Stroomdalgraslanden	0	0
H6430	Ruigten en zomen		
A	subtype: moerasspirea	0	0
B	subtype: harig wilgenroosje	0	0
C	subtype: droge bosranden	0	0
H6510	Glanshaver- en vossenstaartheilanden		
A	subtype: glanshaver	0	0
B	subtype: grote vossenstaart	0	0
H91E0	*Vochtige alluviale bossen		
A	subtype: zachthoutoibossen	0	0
B	subtype: essen-iepenbossen	0	0
H91F0	Droge hardhoutoibossen	0	0
Habitatrichtlijn: soorten			
H1134	Bittervoorn	0	0
H1145	Grote modderkruiper	0	0
H1149	Kleine modderkruiper	0	0
H1163	Rivierdonderpad	0	0
H1166	Kamsalamander	0	0
H1337	Bever	0	0
Vogelrichtlijn: broedvogels			
A017	Aalscholver	0	0
A119	Porseleinhoen	0	0
A122	Kwartelkoning	0	0
A197	Zwarte Stern	0	0
A229	IJsvogel	0	0
Vogelrichtlijn: niet-broedvogels			
A005	Fuut	0	0
A017	Aalscholver	0	0
A037	Kleine Zwaan	0	0
A038	Wilde Zwaan	0	0
A041	Kolgans	0	0
A043	Grauwe Gans	0	0
A050	Smient	0	0
A051	Krakeend	0	0
A052	Wintertaling	0	0
A053	Wilde eend	0	0
A054	Pijlstaart	0	0
A056	Slobeend	0	0
A059	Tafeleend	0	0
A061	Kuifeend	0	0
A068	Nonnetje	0	0
A125	Meerkoet	0	0
A130	Scholekster	0	0
A142	Kievit	0	0
A156	Grutto	0	0
A160	Wulp	0	0
A162	Tureluur	0	0

++	positief
+	licht positief
0	neutraal of geen tot verwaarloosbaar effect
-	licht negatief (niet significant)
--	negatief (significant)

6 Nota Ruimte, de Ecologische Hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. De EHS kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur.

De bescherming van de EHS komt voort uit de Nota Ruimte, een planologische kernbeslissing van het Rijk. De nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Volgens de Nota Ruimte geldt voor nieuwe ontwikkeling binnen de groene contouren van de EHS dat de wezenlijke kenmerken en waarden geen negatieve effecten mogen ondervinden.

In dit hoofdstuk wordt de uitwerking van het beleid vanuit de Nota Ruimte voor de provincie Overijssel eerst kort toegelicht. Vervolgens wordt een globale effectinschatting gedaan.

6.1 EHS in Overijssel

Het beleid ten aanzien van de EHS binnen de provincie Overijssel is sinds 1 juli 2009 vastgelegd in de Omgevingsvisie. In 2018 moet de EHS binnen de provincie gerealiseerd zijn, inclusief ecologische en robuuste verbindingzones. De provincie heeft de ambitie op dat moment alle gronden te hebben verworven, de gebieden te hebben ingericht en/of onder beheer te hebben gebracht.

Op de Natuurbeleidskaart en Omgevingsverorderingskaart is de EHS op perceelsniveau aangegeven. De EHS bestaat uit de volgende deelgebieden:

- 1 Bestaande natuur: gebied getypeerd door de aanwezigheid van grote natuurwaarden;
- 2 Nieuwe gerealiseerde natuur: gebied getypeerd door de geschiktheid voor verdere ontwikkeling van aanwezige of in potentie aanwezige natuurwaarden waarvoor de aankoop en/of functiewijziging van het gebied heeft plaatsgevonden;
- 3 Nieuwe nog niet gerealiseerde natuur: gebied getypeerd door de geschiktheid voor verdere ontwikkeling van aanwezige of in potentie aanwezige natuurwaarden, maar waarvoor de aankoop en/of functiewijziging nog niet heeft plaatsgevonden;
- 4 Beheersgebied: gebied getypeerd door een agrarische functie waarbij de grondgebruikers voor deze functie op vrijwillige basis kunnen bijdragen aan het in stand houden en verbeteren van natuur- en landschapswaarden;
- 5 Zoekgebied: gebied waarbinnen gebieden liggen die behoren tot de onder 3 en 4 genoemde gebiedscategorieën, maar waarvoor de concrete bepaling nog niet heeft plaatsgevonden. De zoekgebieden zijn gebieden die nog concreet begrensd moeten worden. Ze genieten echter wel dezelfde ruimtelijke bescherming als de concreet begrensde EHS, totdat de concreet begrensde EHS is vastgesteld.

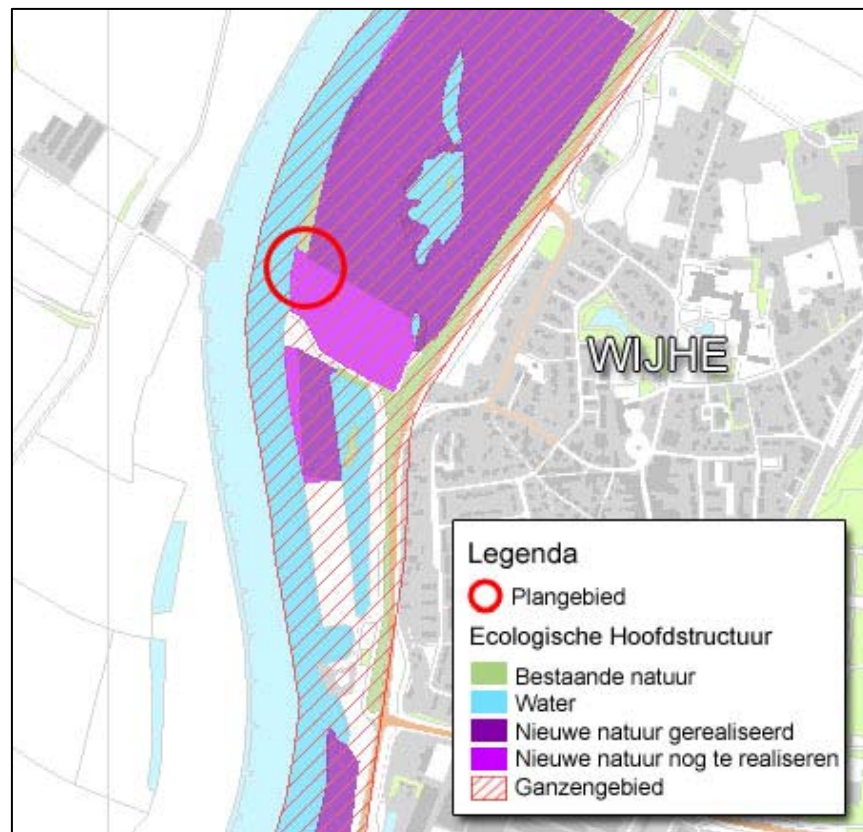
Het ruimtelijk beleid voor de EHS is gericht op '*behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden*' van de EHS waarbij tevens rekening wordt

gehouden met de andere belangen die in het gebied aanwezig zijn. De wezenlijke kenmerken en waarden worden omschreven als: actuele - en voor (deel)gebieden met een natuurbestemming tevens potentiële - waarde, gebaseerd op de natuurdoelen van het gebied.

De kernkwaliteiten binnen de EHS zijn natuurkwaliteit, landschappelijke kwaliteiten en beleving van rust. Voor de hele EHS geldt het "nee-tenzij-beleid", wat betekent dat ingrepen alleen mogelijk zijn onder voorwaarden. Er moet sprake zijn van zwaarwegend maatschappelijk belang, er ontbreken redelijke alternatieven en er vindt kwantitatieve en kwalitatieve compensatie plaats. Hierbij worden zogenaamde EHS-spelregels gehanteerd: Herbegrenzing van de EHS, saldering van negatieve effecten en toepassing van het compensatiebeginsel. Het 'nee, tenzij'-principe en de overige spelregels heeft de provincie Overijssel verankerd in de provinciale Omgevingsverordening.

6.2 Effectanalyse en -beoordeling

In figuur 6.1 is de ligging van de EHS ten opzichte van het plangebied weergegeven. Hieruit blijkt dat het plangebied onderdeel uitmaakt van de EHS. Daarnaast zijn de uiterwaarden ter hoogte van het plangebied aangewezen als ganzengebied.

Figuur 6.1 Ligging plangebied ten opzichte van de EHS en ganzengebied (Bron: provincie Overijssel, Omgevingsvisie 22 september 2009)

Om een zorgvuldige afweging te kunnen maken of de wezenlijke kenmerken en waarden door voorliggende ingreep zullen worden aangetast, zullen de aanwezige te beschermen en te behouden wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied onderstaand worden beschreven.

Wezenlijke kenmerken en waarden

Rivierlandschap omvat de gebieden langs rivieren waar de waterdynamiek van de rivieren en successie in combinatie met integrale begrazing door grote grazers het landschap bepalen. Langs de rivieren gaat het ook om kleine in het overstromingsbereik van de rivier liggende gebieden die tezamen langs een rivier een landschappelijke eenheid vormen.

Al naar gelang de ligging van het gebied bestaat het uit een groot scala van andere in rivier- en veen- en kleigebieden voorkomende natuurtypen (zoals rivier, zoete plas, moeras, droog schraalland, zilt grasland en overstromingsgrasland, ruigteveld, rivier en beekbegeleidend bos of hoog- en laagveenbos). De overstromingsdynamiek is langs de rivieren een belangrijke factor.

Ter hoogte van de geplande JOP bestaan de uiterwaarden van de IJssel uit agrarisch grasland. In de zomer zijn deze graslanden droog en bieden ideale omstandigheden voor broedende weidevogels als Kievit en Tureluur (zie hoofdstuk 2). In de winter treedt de IJssel geregeld buiten haar oevers, waardoor plasdras situaties ontstaan, die ideaal zijn als foerageer en/of rustgebied voor ganzen, eenden en steltlopers. Vooral voor Kolgans en Grauwe gans zijn dit soort gebieden van waarde.

De aanwezigheid van de JOP op deze locatie zal verstoring werken op de rust, stilte, openheid en donkerte van het gebied. Weidevogels en ganzen zijn zeer gevoelig voor deze verstoring. Geconcludeerd wordt dat door de realisatie van de JOP de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied mogelijk worden aangetast. Het plan kan in dat geval niet worden uitgevoerd, tenzij aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- De plannen zijn van zwaarwegend maatschappelijk belang;
- Redelijke alternatieven ontbreken;

Wanneer aan deze voorwaarden wordt voldaan dient gecompenseerd te worden voor het verloren gebied. Wanneer niet aan deze voorwaarden voldaan kan worden, komt plan nog wel in aanmerking voor *herbegrenzen van de EHS*, omdat er ecologische redenen zijn. Voorwaarden hiervoor zijn, dat:

- Schade aan natuur beperkt is;
- De EHS wordt versterkt.

Voorgesteld wordt om in overleg te treden met de provincie Overijssel om na te gaan of de plannen strijdig zijn met EHS-beleid.

Geraadpleegde bronnen

- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV.
- Broekmeyer, M. (2005). Effectenindicator N2000-gebieden. Achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren.
- BVR Rotterdam (2009). Schetsontwerp IJsselzone Gemeente Olst-Wijhe. Oktober 2009.
- Dijkstra, K.B.D., V.J. Kalkman, R. Ketelaar & M.J.T. van der Weide (2002) De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse vereniging voor Libellenstudie i.s.m. Naturalis, KNNV Uitgeverij en EIS Nederland.
- Heusden W.R.M. van & S.J. Vreugdenhil (2008). Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Concept, Versie 1.1. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV.
- Krijgsveld, K.L., R.R. Smits, J. van der Winden (2008) Verstoringsgevoeligheid van vogels; Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Vogelbescherming Nederland & Bureau Waardenburg.
- Lange E., P. Twisk, A. van Winden en A. Diepenbeek (1994). Zoogdieren van West-Europa. Uitgegeven door de KNNV.
- Lensink R., K.L. Krijgsveld, P.W. van Horssen, S. K. Lubbe, B.G.W. Aarts & G.J. van Geest (2007). Uitbreiding van de recreatievaart in het IJsselmeergebied tot 2030 in relatie tot de aanwijzingen als Natura 2000-gebied. Komen beschermde natuurwaarden in het geding? Bureau Waardenburg, rapport nr. 06-048.
- Lensink, R. C. Fijn & C. Heunks (2008). Niet-broedvogels in de Natura 2000-gebieden langs de Rijn, Waal, IJssel, Nederrijn en in Arnhem. Deel a: achtergronden en synthese. Rapport nr. 08-085a. Bureau Waardenburg BV. Culemborg.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Koelman, R.M. (2008). IJsselvallei Veessen-Wapenveld. Toelichting bij de gegevens uit de Zoogdierdatabank. Zoogdierverseniging VZZ, Arnhem. Rapportnummer: GA 2008 VZZ-003.
- Ministerie van LNV (2005). Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2008). Ontwerpbesluit Natura 2000-gebied 38. Uiterwaarden IJssel.
- Ministerie van LNV (2009a). Natura 2000-gebieden (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000).
- Ministerie van LNV (2009b). Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet (dd 26 augustus 2009).
- Niewold, F. (2007). De bevers in 2006. Monitoronderzoek Gelderse Poort en elders in 2006. Wageningen, Alterra.
- Nöllert A. & C. Nöllert (2001). Amfibieëngids van Europa. Tirion Uitgevers BV, Baarn.
- Provincie Gelderland (2009). Natura 2000 Rijntakken, Werkkaarten beheerplan rijntakken. http://geodata2.prvglid.nl/apps/beheerplan_rijntakken/
- Provincie Overijssel (1999). Richtlijnen voor de toepassing van het compensatiebeginsel voor natuur, bos en landschap (kenmerk LNL/1999/637). Zwolle
- Provincie Overijssel (2009a). Omgevingsvisie Overijssel, Visie en uitvoeringsprogramma voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van de provincie Overijssel. Juli 2009.

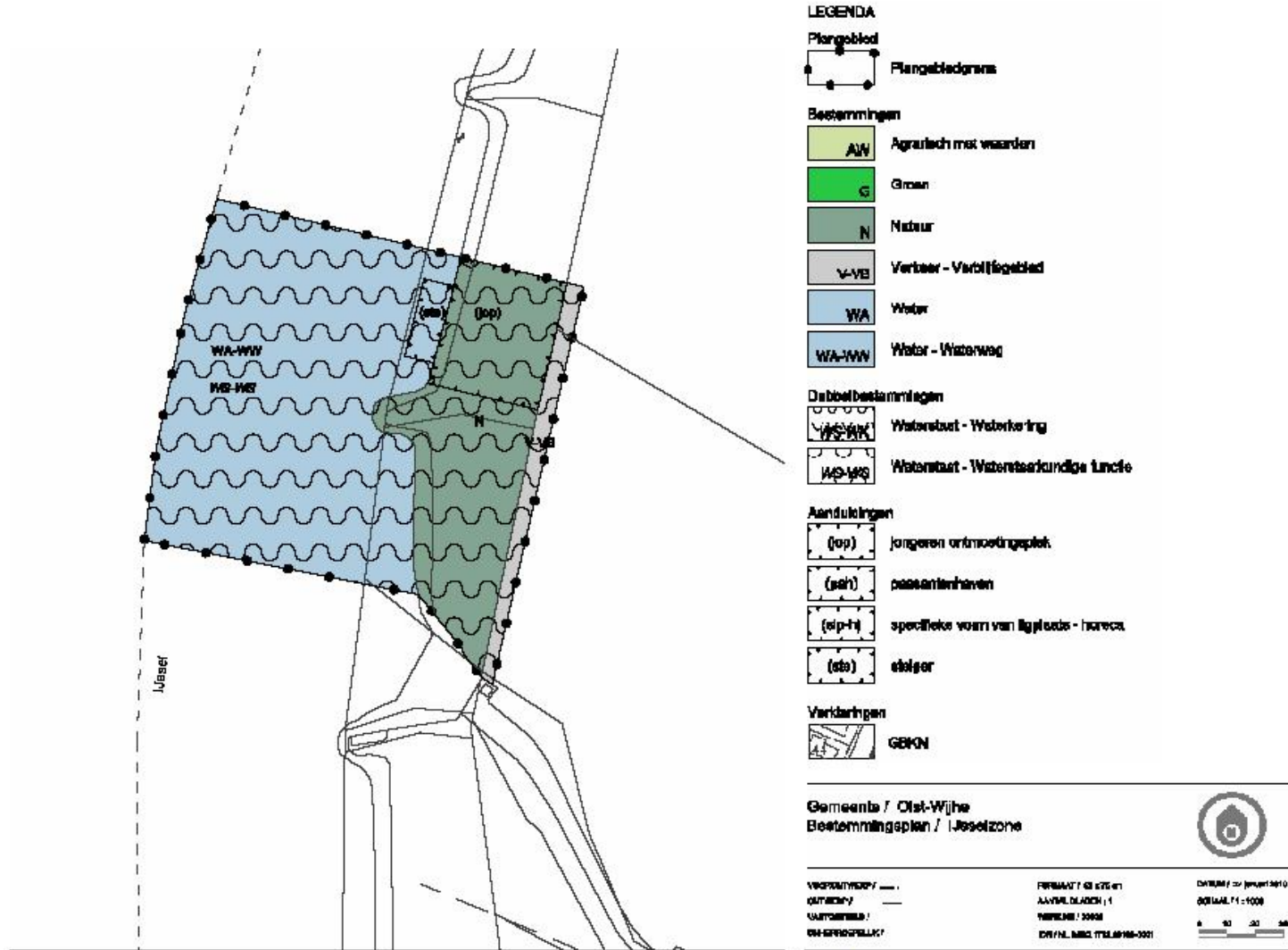
- Provincie Overijssel (2009b). Omgevingsverordening Overijssel, Omgevingsvisie Overijssel. Juli 2009.
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (www.ravon.nl).
- Schoppers J. & K. Koffijberg, (2007). Kwartelkoningen in Nederland in 2006. SOVONinformatierapport 2007/05. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (www.ravon.nl).
- Schoppers J. & K. Koffijberg, (2007). Kwartelkoningen in Nederland in 2006. SOVONinformatierapport 2007/05. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Sierdsema, H., J. van Diermen, B. Aarts, L. van den Bremer & A. van Kleunen (2008). Factsheets van broedvogels in de Natura 2000-gebieden van Gelderland. SOVON onderzoeksrapport 2008/14. SOVON, Beek-Ubbergen.
- Steunpunt Natura 2000 (2007). Toepassing begrippenkader Natuurbeschermingswet 1998. Intern werkdokument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners Nb-wet. Versie 17-09-2007.
- Steunpunt Natura 2000 (2009). Nader uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet. Eindversie d.d. 9.2.2009.
- Vries, E. de & P.M. van den Brandhof (2008). Ecologisch vooronderzoek Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld; Een beschrijving van landschappelijke en ecologische waarden ten behoeve van de voorbereiding van de planstudie van de PKB Hoogwatergeul Veessen - Wapenveld. Rapport 08-005. EcoGroen Advies, Zwolle.
- Vries, E. de & A. Alberts (2010). Uiterwaardvergraving Scheller & Oldeneler Buitenwaarden bij Zwolle. Passende beoordeling procedure Natuurbeschermingswet 1998. Rapport 08-416/01. EcoGroen Advies BV, Zwolle

Internet:

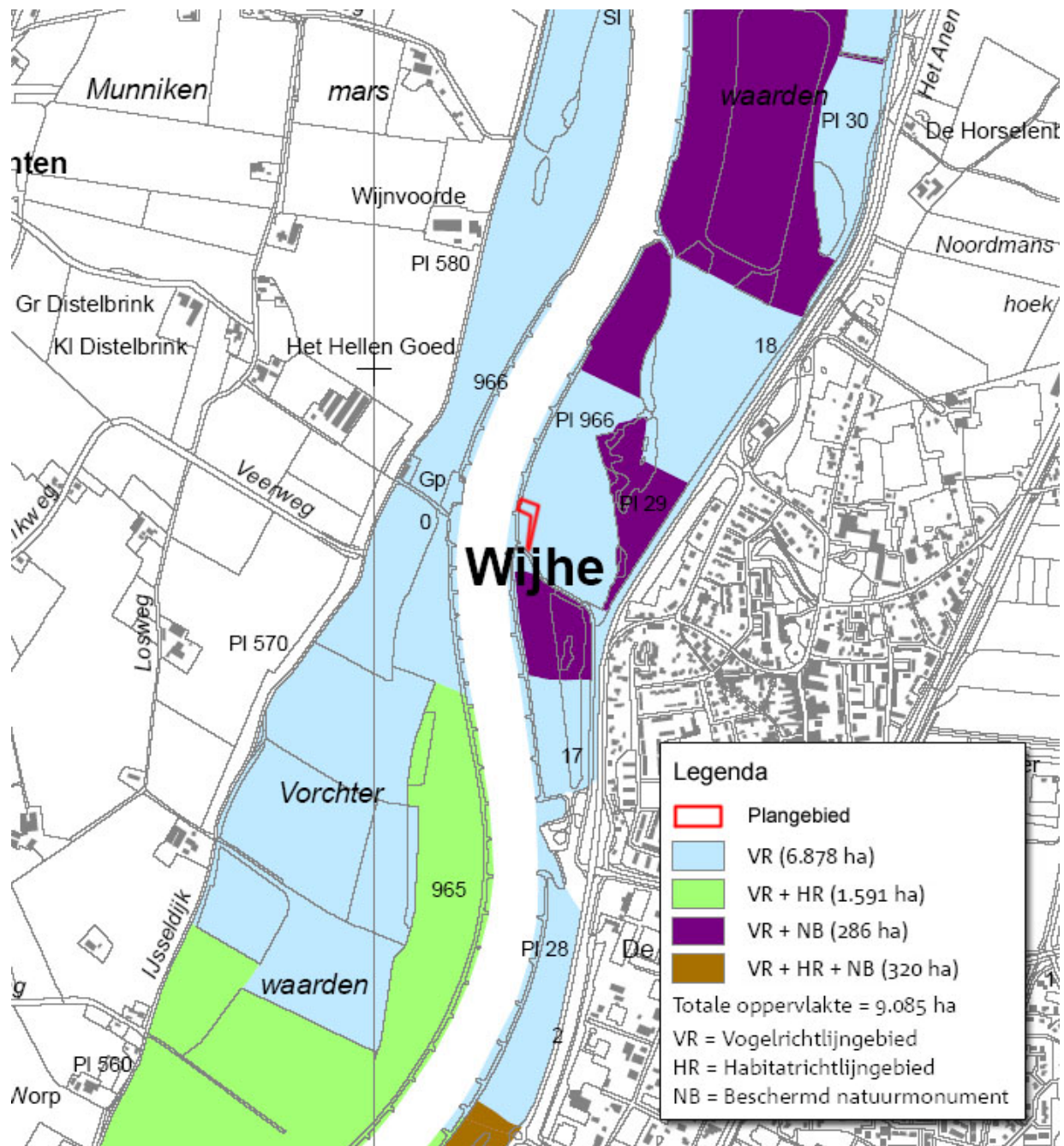
www.hetInVloket.nl
<http://gisopenbaar.overijssel.nl/website/omgevingsvisie/omgevingsvisie.html>
www.synbiosys.alterra.nl/natura2000
www.kwartelkoning.nl
www.waarneming.nl

Bijlagen

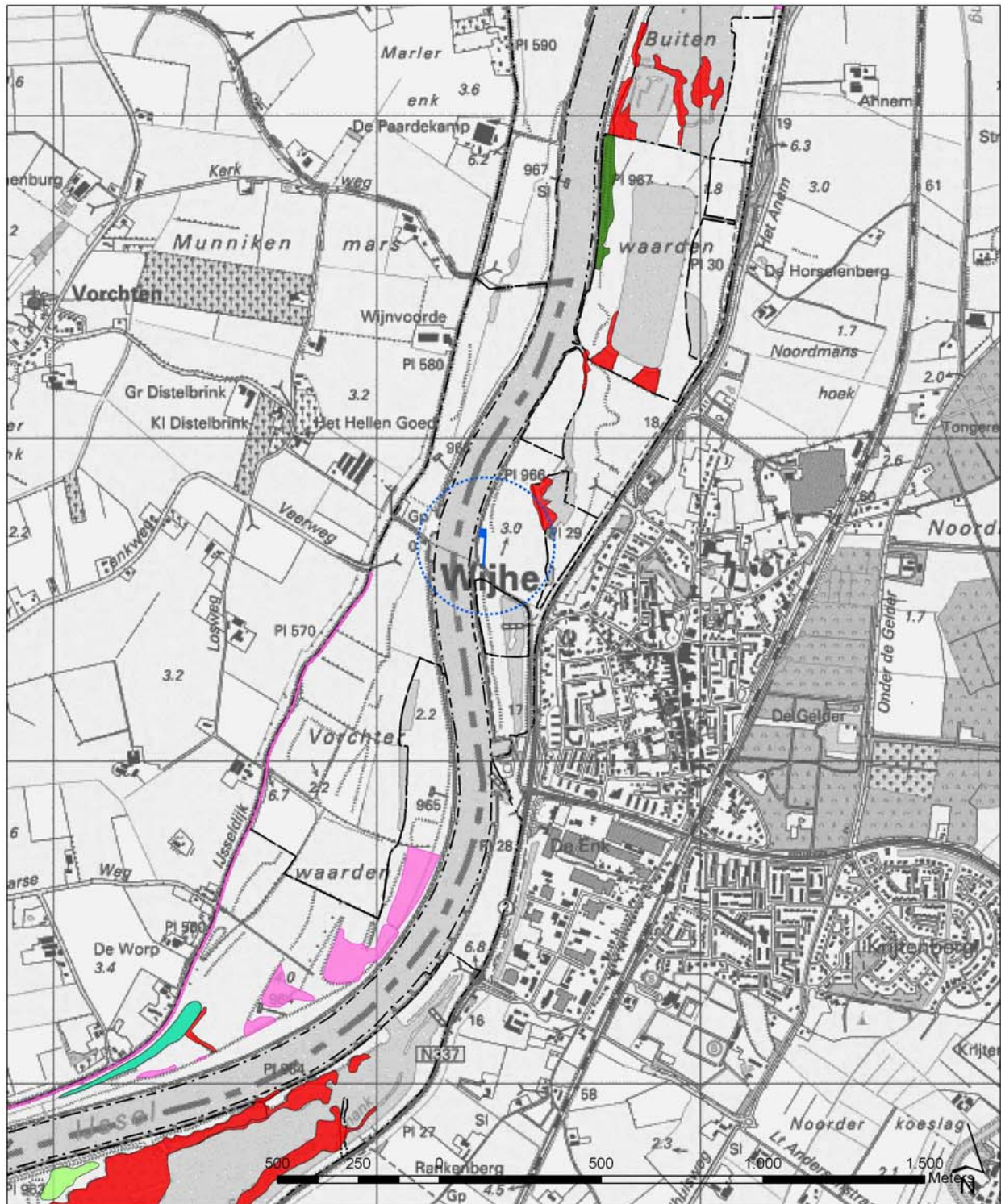
Bijlage 1: Inrichtingschets JOP

Bijlage 2: Kaart Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel

Bijlage 3: Habitattypenkaart Uiterwaarden IJssel

Legenda

Te realiseren JOP

Habitattypen IJssel

- Droge hardhoutoibossen
- Droge heiden
- Meren met waterplanten
- Moerasruigten
- Oude eikenbossen

- Pioniervetogatie slikoevers
- Soortenrijke beemden: Glanshaverhoiland
- Stroomdalgraslanden
- Stroomdalgraslanden - in ruime zin
- Stuifzandheiden
- Vochtige alluviale bossen: Zachthoutoibos
- Begrenzing Natura 2000-gebied

Natuurtoets realisatie jongeren-
ontmoetingsplek Wijhe

Habitattypenkaart

Datum	21-01-2010	ecogroen advies
Status	Definitief	
Auteur	Ing. E. Griffioen	
Topografie	DS/Topografische dienst Emmen	

Bijlage 4: Kaart aanwezigheid kwalificerende soorten

Legenda	
■ Te realiseren JOP	Kwalificerende soorten
	● Bever
	● Kamsalamander
	● Bittervoorn
	● Grote modderkruiper
	● Kleine modderkruiper
	● Rivieronderpad
	Begrenzing Natura 2000-gebied

Natuurtoets realisatie jongeren-ontmoetingsplek Wijhe

Habitatsoorten

Datum	21-01-2010	ecogroen advies
Status	Definitief	
Auteur	Ing. E. Griffioen	
Topografie	03.07 topografische dienst Bomen	

Bijlage 5: Kaart aanwezigheid kwalificerende broedvogels

1. Aalscholver
2. IJsvogel
3. Kwartelkoning
4. Porseleinhoen
5. Zwarte stern

Legenda

- Te realiseren JOP
- Aalscholver (kilometerhok-niveau, 2000 - 2007)
- Begrenzing Natura 2000-gebied

Natuurtoets realisatie jongerenontmoetingsplek Wijhe

Broedvogels

- ① Aalscholver

Datum	21-01-2010	ecogroen advies
Status	Definitief	
Auteur	Ing. E. Griffioen	
Topografie	TC07topografie.sand.07mex	

Legenda

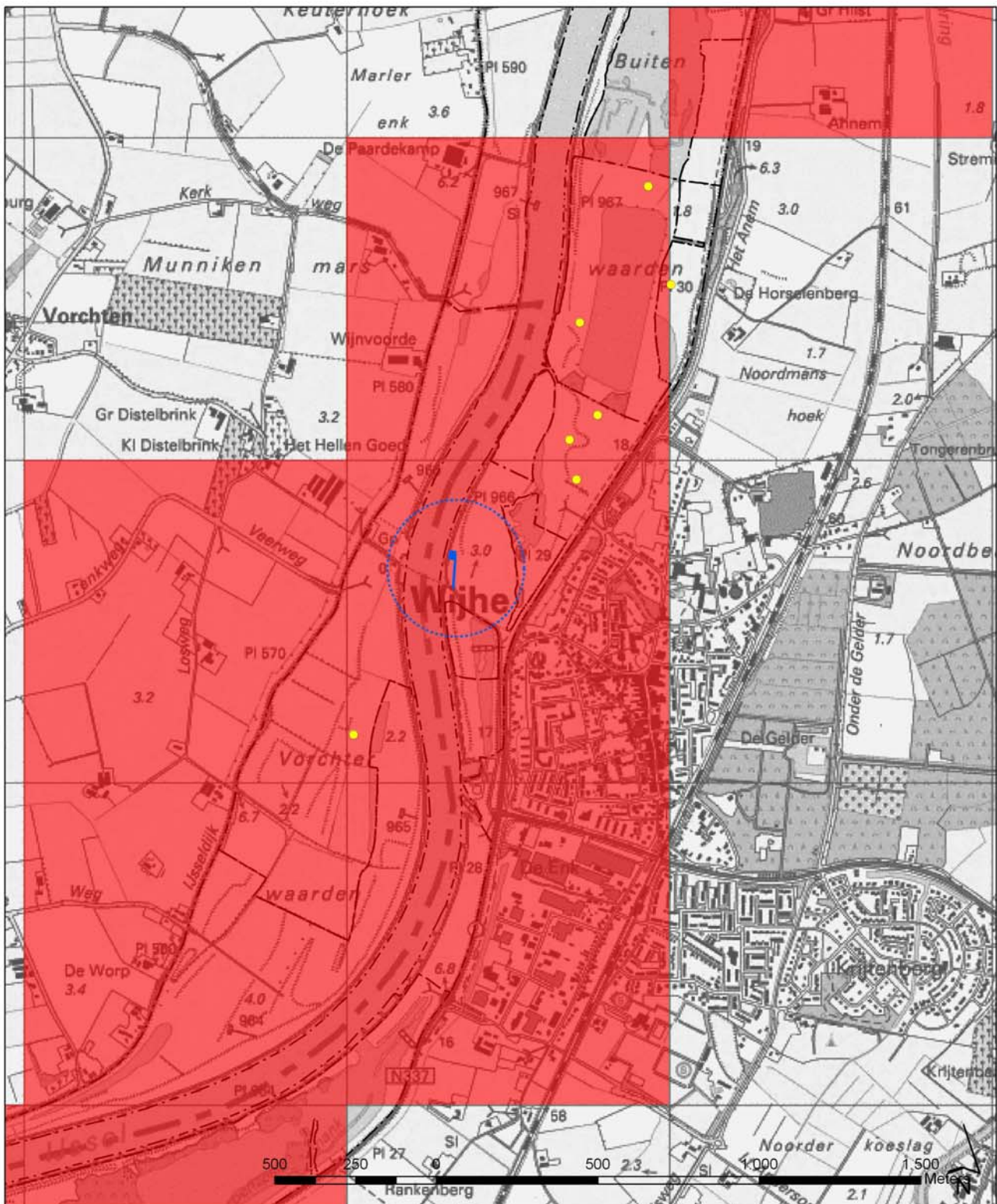
- Te realiseren JOP
- IJsvogel (kilometerhok-niveau, 2000 - 2007)
- Begrenzing Natura 2000-gebied

Natuurtoets realisatie jongeren-ontmoetingsplek Wijhe

Broedvogels

- ② IJsvogel

Datum	21-01-2010	ecogroen advies
Status	Definitief	
Auteur	Ing. E. Griffioen	
Topografie	De GFTopografie van de Omgeving	

Legenda

- Te realiseren JOP
- Kwartelkoning (puntwaarneming, 1994 - 2004)
- Kwartelkoning (kilometerhok-niveau, 2000 - 2007)
- Begrenzing Natura 2000-gebied

Natuuroets realisatie jongeren-
ontmoetingsplek Wijhe

Broedvogels

3 Kwartelkoning

Datum	21-01-2010	ecogroen advies
Status	Definitief	
Auteur	Ing. E. Griffioen	
Topografie	Duits Topografische Land Emissie	

Legenda

- Te realiseren JOP
- Porseleinhoen (kilometerhok-niveau, 2000 - 2007)
- Begrenzing Natura 2000-gebied

Natuurtoets realisatie jongeren-ontmoetingsplek Wijhe

Broedvogels

- 4 Porseleinhoen

Datum	21-01-2010	ecogroen advies
Status	Definitief	
Auteur	Ing. E. Griffioen	
Topografie	DLG Topografie afd. Dren	

Legenda

- Te realiseren JOP
- Zwarte stern (kilometerhok-niveau, 2000 - 2007)
- Begrenzing Natura 2000-gebied

Natuurtoets realisatie jongeren-ontmoetingsplek Wijhe

Broedvogels

- 5 Zwarte stern

Datum	21-01-2010	ecogroen advies
Status	Definitief	
Auteur	Ing. E. Griffioen	
Topografie	De G. Topografische dienst Drenthe	

Bijlage 6: Aanwezigheid kwalificerende niet-broedvogels

Dichtheden van niet-broedvogels (gemiddelde seizoensgemiddelden in aantal vogels/100 ha) bekend over de periode 2000-2007 in nabij de planlocatie gelegen telgebieden (Bron: SOVON).

Niet - broedvogels	Telgebied		
	A*	B*	C*
Fuut	1,3	6,9	0,3
Aalscholver	7,3	45,6	8,7
Kleine Zwaan	0,1	0,8	0,1
Wilde Zwaan	0,3	1,7	1,2
Kolgans	255,4	353,8	972,9
Grauwe Gans	119,7	817,2	342,9
Smient	25,2	1311,5	122,0
Krakeend	1,1	6,2	0,7
Wintertaling	14,6	57,8	0,9
Wilde eend	59	222	15,7
Pijlstaart	0,6	3,7	0,1
Slobeend	1,4	18,4	0,4
Tafeleend	2,3	60,9	4,7
Kuifeend	8,2	19,2	4,3
Nonnetje	0,9	1	0,4
Meerkoet	40,4	80,9	40,9
Scholekster	1,4	2,4	27,0
Kievit	57,3	201,7	218,7
Grutto	1,1	41,3	5,5
Wulp	1,2	5,6	12,3
Tureluur	0,1	2,1	0,9

*telgebieden corresponderen met figuur 5.1

Bijlage 7: Instandhoudingsdoelen Uiterwaarden IJssel

Habitatrichtlijn: habitattypen

H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het betreft hier één van de zeer weinige uiterwaarden waar, naast begroeiingen met blaasjeskruid en/of fonteinkruiden, ook plaatselijk krabbenscheer wordt aangetroffen tussen de drijvende waterplanten. Het gebied Uiterwaarden IJssel levert binnen het Natura 2000-landschap riviereengebied de beste perspectieven voor uitbreiding van het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden. Dit is van belang voor de spreiding van het habitatype over verschillende landschappen.

H3260 Beken en rivieren met waterplanten

Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, grote fonteinkruiden (subtype B).

Toelichting Het habitatype beken en rivieren met waterplanten, grote fonteinkruiden (subtype B) is aanwezig in betrekkelijk luwe delen (zoals tussen kribvakken) tussen Zwolle en de IJsselmonding. Het habitatype komt verder alleen voor in de Biesbosch. Het gebied is van grote betekenis voor het habitatype, dat kan worden uitgebreid bij de aanleg van nevengeulen.

H3270 Slikkige rivieroevers

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype slikkige rivieroevers komt thans over een geringe oppervlakte voor in het gebied, deels in natuurontwikkelingsgebieden. Het habitatype verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. Het habitatype slikkige rivieroevers is mede van betekenis voor een aantal vogelsoorten.

H6120 *Stroomdalgraslanden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Uiterwaarden IJssel is één van de gebieden die een grote bijdrage leveren voor het habitatype stroomdalgraslanden. Nederland is voor dit habitatype internationaal van zeer groot belang. Het habitatype verkeert in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Enkele plaatsen is het habitatype stroomdalgraslanden in dit gebied goed ontwikkeld. Op een aantal plekken kan de kwaliteit worden verbeterd en zijn mogelijkheden aanwezig om het oppervlakte uit te breiden.

H6430 Ruigten en zomen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, moerasspirea (subtype A) en ruigten en zomen, harig wilgenroosje (subtype B), uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ruigten en zomen, droge bosranden (subtype C).

Toelichting Het habitatype ruigten en zomen komt lokaal voor in moerassige laagten, natuurontwikkelingsgebieden en bij de IJsselmonding. Het gebied is thans vooral van betekenis voor ruigten en zomen, harig wilgenroosje (subtype B), dat in de riviermonding onder meer voorkomt in de vorm van rivierkruiskruid. Daarnaast komen de habitattypen ruigten en zomen, moerasspirea (subtype A) en ruigten en zomen, droge bosranden (subtype C) voor. In samenhang met de verdere ontwikkeling van het habitatype H91F0 droge hardhoutooibossen kunnen begroeiingen van het habitatype ruigten en zomen, droge bosranden (subtype C) zich verder ontwikkelen, bijvoorbeeld in de omgeving van het Zalkerbos. Het gebied Uiterwaarden IJssel is één van de vijf gebieden die een bijdrage levert voor de instandhouding van dit subtype. In het Riviereengebied levert verder het gebied Gelderse Poort een bijdrage.

H6510 Glanshaver- en vossenstaartheoïlanden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Uiterwaarden IJssel herbergt enkele van de meest uitgestrekte en fraaiste voorbeelden van het habitatype glanshaver- en vossenstaartheoïlanden, glanshaver (subtype A), terwijl op één locatie ook de zeldzame kievitsbloemhooïlanden voorkomen (glanshaver- en vossenstaartheoïlanden, vossenstaart (subtype B)). Binnen het gebied bestaan vooral mogelijkheden voor uitbreiding van glanshaverhooïlanden, de mogelijkheden voor uitbreiding kievitsbloemhooïlanden zijn meer beperkt.

H91E0 *Vochtige alluviale bossen

Doel Behoud oppervlakte en behoud kwaliteit vochtige alluviale bossen, zachthoutooibossen (subtype A), uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen (subtype B).

Toelichting Het habitatype komt met name in de Duursche Waarden voor in de vorm van zachthoutooibossen (subtype A). Er wordt in dit gebied voorrang gegeven aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor stroomdalgraslanden (H6120) en glanshaver- en vossenstaartheoïlanden (H6510) boven uitbreiding oppervlakte van vochtige alluviale bossen. Dit mede met het oog op foerageergebied voor ganzen. Voor vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen (subtype B) is uitbreiding van oppervlakte en verbetering van kwaliteit van belang voor het bereiken van een gunstige staat van

instandhouding. Dit kan samen met habitattype H91F0 droge hardhoutoibossen gebeuren. Nederland is voor dit bostype van zeer groot belang. Het type komt over slechts kleine oppervlaktes voor. De Uiterwaarden IJssel is één van de beste gebieden om voor vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen (subtype B) uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit te realiseren.

H91F0 Droge hardhoutoibossen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Uiterwaarden IJssel vormt één van de belangrijkste gebieden voor dit habitattype dat in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert. Uitbreiding van de oppervlakte is noodzakelijk om het type landelijk in een gunstige staat van instandhouding te brengen, bij voorkeur in aansluiting op bestaande hoger gelegen boscomplexen. Op een enkele plaats is het habitattype nu goed ontwikkeld. Op andere locaties kan het habitattype droge hardhoutoibossen over kleine oppervlaktes ontwikkeld worden vanuit aangeplant bos en vanuit fragmenten hardhoutoibos of in reliëfrijke, hoge uiterwaarden. De mogelijkheden voor uitbreiding zijn gering. De geschikte locaties, die relatief hooggelegen zijn, zijn ook de locaties geschikt voor de verdere uitbreiding van *stroomdalgraslanden (H6120). Uitbreiding kan plaatsvinden in luwe delen van de rivier, waar bosontwikkeling geen versterkte opstuwing van het water veroorzaakt.

Habitatrichtlijn: soorten

H1134 Bittervoorn

Doel Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De bijdrage van de Uiterwaarden IJssel voor deze binnen Nederland wijdverspreide soort is relatief gering.

H1145 Grote modderkruiper

Doel Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Het betreft een wijdverspreide soort, die slechts voor een beperkt deel binnen de Habitatrichtlijngebieden voorkomt. Landelijk gezien verkeert de grote modderkruiper in een matig ongunstige staat van instandhouding. In het doel op landelijk niveau is aangegeven dat het van belang is dat in het Rivierengebied meer leefgebied in de vorm van jonge verlandingsstadia in laagdynamische situaties komen. Binnen het gebied Uiterwaarden IJssel bestaan de beste mogelijkheden hiervoor benedenstrooms van Deventer.

H1149 Kleine modderkruiper

Doel Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De soort verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. De soort komt in Nederland algemeen en wijd verspreid voor.

H1163 Rivierdonderpad

Doel Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het betreft een wijd verspreide soort, die slechts voor een beperkt deel binnen de Habitatrichtlijngebieden voorkomt en waarvoor het rivierengebied relatief belangrijk is.

H1166 Kamsalamander

Doel Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De kamsalamander komt lokaal in het Habitatrichtlijngebied voor in geïsoleerde populaties. Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied (inclusief verbeteren van de verbinding tussen populaties onderling en met belangrijke leefgebieden buiten het Natura 2000-gebied), is van belang voor de instandhouding van de soort.

H1337 Bever

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Voor het realiseren van duurzame populaties in het rivierengebied is het van belang dat de soort zich in het IJsseldal verder weet uit te breiden. De bever zal profiteren van de uitbreiding van wilgenbossen (H91E0A) die kan plaatsvinden in luwe delen van de rivier, waar bosontwikkeling geen versterkte opstuwing van het water veroorzaakt.

Vogelrichtlijn: broedvogels

A017 Aalscholver

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 280 paren.

Toelichting: Als broedvogel is Aalscholver in de tachtiger jaren langs de IJssel verschenen, maximaal werden 222 paren geteld in 1995. Recentelijk lijkt de populatie op een iets hoger niveau te stabiliseren: in de periode 1999-2003 gemiddeld 280 paren (maximaal 330 in 2001). De individuele kolonies blijven over het algemeen beneden de 100 paren, met de grootste kolonie in de Havikerwaard (110 paren in 2001) en de totale populatie is relatief bescheiden (in 2002 157 paren). Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud op een bescheiden niveau voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A119 Porseleinhoen

Doel: Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting: Voor Porseleinhoen vormen de uiterwaarden van de grote rivieren van oudsher een belangrijk broedgebied voor sterk wisselende aantallen. Essentieel is de waterstand in mei – juni. Bij omvangrijke inundaties in deze periode vestigen zich enkele tientallen paren (bijvoorbeeld in 1987 langs de IJssel tussen Arnhem en Zutphen ten minste 26 roepende mannetjes). In droge voorjaren worden hooguit enkele paren vastgesteld.

Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie noodzakelijk. Het aantal paren in het doel heeft betrekking op gunstige jaren.

Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar kan draagt wel een bijdrage gaan leveren aan de draagkracht in de regio grote rivieren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A122 Kwartelkoning

Doel: Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 60 paren.

Toelichting: De rijk gestructureerde hooilanden en ruigten in de rivieruiterwaarden vormen, naast de akkergebieden van het Oldambt, het belangrijkste broedgebied van Kwartelkoning in Nederland. Het afgelopen decennium vormen de uitwaarden van de IJssel daarvan het belangrijkste deelgebied (1993-1997 gemiddeld 12 paren en 1999-2003 42 paren (maximaal 75 in 1998)). Gezien de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie noodzakelijk. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

A197 Zwarte stern

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 50 paren.

Toelichting: Van oudsher is Zwarte stern broedvogel langs de IJssel in kleine aantallen. De kolonies zijn bescheiden van omvang en liggen verspreid over het hele gebied. Door actief beleid ten aanzien van het aanbieden van kunstmatige nestgelegenheden zijn de aantallen het laatste decennium duidelijk toegenomen: 1993-1997 gemiddeld 20 paren, 1999-2003 45 (maximaal 63 paren in 2000). Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is behoud van de populatie aangehouden gezien de recente toename in het gebied. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A229 IJsvogel

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.

Toelichting: Na strenge winters kan IJsvogel geheel afwezig zijn, maar na een reeks zachte winters komen ten minste 10 paren tot broeden (bijvoorbeeld 1995 12 paren), onder andere in wortelkluiten van omgevallen bomen in de moerasbossen. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het genoemde aantal paren heeft betrekking op gunstige jaren. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio grote rivieren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

Vogelrichtlijn : niet-broedvogels

A005 Fuut

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 220 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor Fuut o.a. een functie als foerageergebied. Sinds begin jaren tachtig is de populatie toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding heeft vooral betrekking op de situatie in het IJsselmeergebied.

A017 Aalscholver

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 550 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor Aalscholver o.a. een functie als foerageergebied en als slaappleaats. In de jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen en daarna min of meer stabiel geworden. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A037 Kleine zwaan

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 70 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Aantallen Kleine zwanen zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Het aantalsverloop vertoonde een optimum in begin jaren tachtig, daarna een afname. De draagkracht is berekend over de jaren 1999-2003, de periode voor landelijke afname. De afname is waarschijnlijk ten dele een gevolg van een afname in de internationale populatieomvang.

A038 Wilde zwaan

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Aantallen Wilde zwanen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en als slaapplaats. Het gebied Uiterwaarden IJssel levert een van de grootste bijdragen voor de soort. Alleen de slaapplaats Fochteloërveen is groter van omvang. Het aantalsverloop vertoonde een optimum rond 1985, daarna een afnemende tendens, maar wel met fluctuaties. De aantallen worden evenals bij Kleine zwaan sterk beïnvloed door inundatiefrequentie en –duur van de uiterwaarden.

Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A041 Kolgans

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 16.700 vogels (seizoensgemiddelde). Achteruitgang in omvang foerageergebied met maximaal 7% is toegestaan, ten gunste van de habitattypen H3270 slikkige rivieroever, H6120 stroomdalgraslanden, H6510 glanshaver- en vossenstaartheoïlanden, H91Eo vochtige alluviale bossen of H91Fo droge

hardhoutoibossen of de broedvogelsoorten Porseleinhoen of Kwartelkoning.

Toelichting: Aantallen Kolganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en als slaapplaats. Sinds begin jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen. Binnen het Natura 2000 netwerk is dit het belangrijkste foerageergebied voor Kolgans, in de periode 1999/2000-2003/2004 foerageerden gemiddeld ongeveer 7.5% van de Nederlandse vogels in het gebied. In het gebied is onvoldoende ruimte aanwezig om zowel de instandhoudingdoelen voor Kolgans als voor de genoemde habitattypen of broedvogelsoorten te realiseren. Vanwege deze onverenigbaarheid wordt prioriteit gegeven aan de realisering van de instandhoudingdoelen voor vermelde habitattypen en broedvogelsoorten ten opzichte van Kolgans. Achteruitgang van de omvang van het foerageergebied is alleen toegestaan wanneer er sprake is van een directe relatie met het instandhoudingdoel van de vermelde habitattypen en broedvogelsoorten.

A043 Grauwe gans

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.600 vogels (seizoensgemiddelde). Achteruitgang in omvang foerageergebied met maximaal 7% is toegestaan, ten gunste van de habitattypen H3270 slikkige rivieroever, H6120 stroomdalgraslanden, H6510 glanshaver- en vossenstaartheoïlanden, H91Eo vochtige alluviale bossen of H91Fo droge

hardhoutoibossen of de broedvogelsoorten Porseleinhoen of Kwartelkoning.

Toelichting: Aantallen Grauwe ganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en als slaapplaats. Sinds begin jaren negentig is de populatie sterk toegenomen. Binnen het Natura 2000 netwerk is dit het vijfde foerageergebied voor Grauwe ganzen, in de periode 1999/2000-2003/2004 foerageerden gemiddeld ongeveer 2.9% van de Nederlandse vogels in het gebied. In het gebied is onvoldoende ruimte aanwezig om zowel de instandhoudingdoelen voor Grauwe gans als voor de genoemde habitattypen of broedvogelsoorten te realiseren. Vanwege deze onverenigbaarheid wordt prioriteit gegeven aan de realisering van de instandhoudingdoelen voor vermelde habitattypen en broedvogelsoorten ten opzichte van Grauwe gans. Achteruitgang van de omvang van het foerageergebied is alleen toegestaan wanneer er sprake is van een directe relatie met het instandhoudingdoel van de vermelde habitattypen en broedvogelsoorten.

A050 Smient

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8.300 vogels (seizoensgemiddelde). Afname in omvang foerageergebied met maximaal 7% is toegestaan, ten gunste van de habitattypen H3270 slikkige rivieroever, H6120 stroomdalgraslanden, H6510 glanshaver- en vossenstaartheoïlanden, H91Eo vochtige alluviale bossen of H91Fo droge hardhoutoibossen of de broedvogelsoorten Porseleinhoen en Kwartelkoning.

Toelichting: Aantallen Smienten zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaapplaats en als foerageergebied. Sinds begin jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen. Binnen het Natura 2000 netwerk is dit gebied van middelgrote betekenis, in de periode 1999/2000-2003/2004 foerageerden gemiddeld ongeveer 1.8% van de Nederlandse vogels in het gebied. In het gebied is onvoldoende ruimte aanwezig om zowel de instandhoudingdoelen voor Smient als voor de genoemde habitattypen of broedvogelsoorten te realiseren. Vanwege deze onverenigbaarheid wordt prioriteit gegeven aan de realisering van de instandhoudingdoelen voor vermelde habitattypen en broedvogelsoorten ten opzichte van Smient. Achteruitgang van de omvang van het foerageergebied is alleen toegestaan wanneer er sprake is van een directe relatie met het instandhoudingdoel van de vermelde habitattypen en broedvogelsoorten.

A051 Krakeend

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor Krakeend o.a. een functie als foerageergebied. Sinds begin jaren negentig is de populatie sterk toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A052 Wintertaling

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 380 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor de wintertaling o.a. een functie als foerageergebied. Aantallen fluctueren. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A053 Wilde eend

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.600 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor Wilde eend o.a. een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop vertoonde verhoogde waarden begin jaren tachtig, maar is verder stabiel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A054 Pijlstaart

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor Pijlstaart o.a. een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop vertoonde een dal in de tweede helft van de jaren tachtig, aantallen zijn daarna weer toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A056 Slobeend

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 90 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Aantallen Slobeenden zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als foerageergebied. In de tweede helft van de jaren tachtig is de populatiegrootte toegenomen, daarna fluctuerend. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van Instandhouding.

A059 Tafeleend

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 450 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor Tafeleend o.a. een functie als foerageergebied. Het gebied Uiterwaarden IJssel is één van de gebieden in Nederland die de grootste bijdrage leveren voor Tafeleend. Aantallen zijn sinds de jaren zeventig aanvankelijk toegenomen, waarschijnlijk in samenhang met herstel van de populatie Driehoeksmosselen. Sinds 1995 was er sprake van een afname, net als elders in het Natura 2000 landschap Rivierengebied, waarschijnlijk ten gevolge van een toename in de randmeren. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de afname is niet gelegen in dit gebied.

A061 Kuifeend

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 690 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor Kuifeend o.a. een functie als foerageergebied. Aantallen zijn sinds de jaren zeventig aanvankelijk toegenomen, waarschijnlijk in samenhang met herstel van de populatie Driehoeksmosselen. Vanaf 1995 was er sprake van een tijdelijke afname, net als elders in het Natura 2000 landschap Rivierengebied, waarschijnlijk ten gevolge van toename in de randmeren. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A068 Nonnetje

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 20 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor het nonnetje o.a. een functie als foerageergebied. Aantallen zijn rond 1990 afgenomen, net als langs de Nederrijn, maar dit lijkt een gevolg van een opeenvolging van zachte winters. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A125 Meerkoet

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.600 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor Meerkoet o.a. een functie als foerageergebied. Het gebied Uiterwaarden IJssel is één van de gebieden in Nederland die de grootste bijdrage leveren voor Meerkoet. Het aantalsverloop vertoonde een optimum rond begin jaren tachtig en daarna een afname. Aantallen zijn sinds 1996 opnieuw afgenomen, net als elders in het Natura 2000 landschap Rivierengebied, waarschijnlijk ten gevolge van toename in de randmeren. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A130 Scholekster

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 210 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor Scholekster o.a. een functie als foerageergebied en als slaappleats. Vanaf begin jaren tachtig is de populatie toegenomen en afgevlakt in de jaren negentig (met fluctuaties). Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A142 Kievit

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.400 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor Kievit o.a. een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop was aanvankelijk fluctuerend, maar toonde in de jaren negentig een afname. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd. Het gebied Uiterwaarden IJssel is een van de gebieden binnen het Natura 2000 netwerk die de grootste bijdrage leveren voor Kievit.

A156 Grutto

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 490 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Aantallen Grutto's zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als foerageergebied en als slaappleats. Aantallen zijn sterk fluctuerend, maar hebben een positieve tendens. Behoud van de huidige situatie is voldoende daar de oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding wordt veroorzaakt door ontwikkelingen in de omstandigheden voor broedvogels. Binnen het Natura 2000 netwerk leveren de gebieden Waddenzee en Uiterwaarden IJssel de grootste bijdrage.

A160 Wulp

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 230 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor Wulp o.a. een functie als foerageergebied en als slaappleats. De populatiegrootte toonde een sterke doorgaande toename. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A162 Tureluur

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor Tureluur o.a. een functie als foerageergebied en als slaappleats. Aantallen fluctueren, maar hebben een positieve trend, zowel op lange termijn als recent. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

Complementaire doelen: Habitattypen

H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*

Doel: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Uitbreiding in het Rivierengebied behoort tot de belangrijkste landelijke opgaven voor het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden. Het is dan ook van belang in het gehele Natura 2000 gebied locaties, waar in combinatie met rivierverruiming en/of natuurontwikkeling het habitatype ontwikkeld kan worden te benutten. Dit is tevens van belang voor Grote modderkruiper.

H3270 Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het *Chenopodion rubri* p.p. en *Bidention* p.p.

Doel: Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype slikkige rivieroevers is nagenoeg geheel gebonden aan het Rivierengebied. Het habitatype verkeert landelijk gezien in een matig ongunstige staat van instandhouding. Uiterwaarden IJssel is een van de meest perspectiefrijkste gebieden voor uitbreiding van het habitatype. De mogelijkheden voor uitbreiding zijn vooral aanwezig in het Vogelrichtlijngebied, dit in combinatie met maatregelen ten behoeve van rivierverruiming en/of natuurontwikkeling.

H6120 *Kalkminnend grasland op dorre zandbodem

Doel: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Uitbreiding in het Rivierengebied behoort tot de belangrijkste landelijke opgaven voor het habitatype stroomdalgraslanden, dat in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert. Binnen het Vogelrichtlijn gebied zijn relatief hooggelegen locaties geschikt. Deze locaties liggen o.a. in de Hoenwaard, Vorchterwaarden en Velperwaarden.

H91Eo *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Doel: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, zachthoutoibossen (subtype A).

Toelichting: Een betere verspreiding in het Rivierengebied behoort tot de belangrijkste landelijke opgaven voor vochtige alluviale bossen, zachthoutoibossen (subtype A). In het gebied Uiterwaarden IJssel liggen de grootste mogelijkheden voor uitbreiding oppervlakte binnen het Vogelrichtlijngebied. Mogelijkheden voor uitbreiding oppervlakte zijn aanwezig langs nieuw te graven geulen en in stroomluwe delen (geplande natuurontwikkelingsgebieden).

H91Fo Gemengde oeverformaties met *Quercus robur*, *Ulmus laevis*, *Fraxinus excelsior* of *Fraxinus angustifolia* langs grote rivieren (*Ulmenion minoris*)

Doel: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Uitbreiding in het Rivierengebied behoort tot de belangrijkste landelijke opgaven voor het habitatype hardhoutoibossen, dat landelijk gezien in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert. Uitbreidingsmogelijkheden zijn echter beperkt. De geschikte locaties, die relatief hooggelegen zijn, zijn ook de locaties waar verdere uitbreiding van het habitatype H6120 stroomdalgraslanden is voorzien. Terreinen die aansluiten op bosgebieden van de hogere zandgronden hebben eveneens potentie voor ontwikkeling van het habitatype droge hardhoutoibossen (o.a. Midachten, Havikerwaard en Hoenwaard). Uitbreiding kan plaatsvinden in luwe delen van de rivier, waar bosontwikkeling geen versterkte opstuwing van het water veroorzaakt.

Complementaire doelen: Soorten

H1145 Grote modderkruiper

Doel: Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting: Het betreft een wijdverspreide soort, die slechts voor een beperkt deel binnen de Habitatrichtlijngebieden voorkomt. Landelijk gezien verkeert Grote modderkruiper in een matig ongunstige staat van instandhouding. In het *Doel:* op landelijk niveau is aangegeven dat het van belang is dat in het Rivierengebied meer leefgebied in de vorm van jonge verlandingsstadia in laagdynamische situaties komen. Binnen het gebied Uiterwaarden IJssel bestaan de beste mogelijkheden hiervoor benedenstrooms van Deventer. Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied is mede gerelateerd aan de instandhoudings*Doel:*stellingen voor het habitatype H3150 meren met Krabbescheer en fonteinkruiden.

H1166 Kamsalamander

Doel: Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding verspreiding en populatie.

Toelichting: Kamsalamander verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. Mogelijkheden voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied (inclusief verbetering verbinding tussen de verschillende populaties) zijn in het Vogelrichtlijngebied aanwezig. Kerngebieden binnen het hele Natura 2000 gebied zijn onder meer Cortenoever, Duursche waarden, Havikerwaard, omgeving Leuvenheim en Landgoed de Poll. Naast verbinding tussen populaties onderling en is ook verbetering van de verbindingen met belangrijke leefgebieden buiten het Natura 2000 gebied van belang.

H1337 Bever

Doel: Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting: Voor het realiseren van duurzame populaties zowel in het Rivierengebied als in Flevoland is het van belang dat leefgebied tussen de Gelderse Poort en Flevoland verder wordt ontwikkeld. Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor deze soort loopt parallel met uitbreiding omvang en verbetering van het habitatype H91E0 vochtige alluviale bossen, zachthoutoibossen (subtype A). De soort komt thans voor in de Havikerwaard, bij Hattem en in de Ossenwaard bij Deventer.

Bijlage 8: Trends van niet-broedvogels in SBZ Uiterwaarden IJssel

Bron: Ministerie van LNV (2008), SOVON & CBS (2005) en De Boer (SOVON 2009)

Tabel met weergave van trends van niet-broedvogels in de SBZ Uiterwaarden IJssel over drie perioden. De trends over de perioden '80/'81- '03/'04 en '94/'95 -'03/'04 zoals weergegeven in de 4^e en 5^e kolom zijn afkomstig uit SOVON & CBS (2005). De telgegevens waarop deze trends zijn gebaseerd reiken niet verder dan 2004. In de 6^e kolom zijn de meest recente telgegevens van de SBZ Uiterwaarden IJssel betrokken en is de trend van de laatste vijf jaar ('03/'04-'07/'08) weergegeven ten opzichte van het instandhoudingsdoel (= gemiddelde '99/'00-'03/'04).

SBZ Uiterwaarden IJssel					
Soort	Instandhoudingsdoel (I.D.) ('99/'00-'03/'04)	Functie: foerageren (f) en/of slapen	Trend '80/'81- '03/'04	Trend '94/'95 -'03/'04	Trend periode '03/'04-'07/'08 t.o.v. het instandhoudingsdoel
Fuut	220	f	+	+	+7,8%
Aalscholver	550	fs	+	0	-12,2%
Lepelaar	nvt	fs			+12,5%
Kleine Zwaan	70	fs	-	-	-86,4%
Wilde zwaan	30	fs	?	?	-76,6%
Kolgans	16.700	fs	+	+	+12,3%
Grauwe Gans	2.600	fs	+	+	+61,4%
Smient	8.300	sf	+	+	-40,4%
Krakeend	100	f	+	+	+125,5%
Wintertaling	380	f	0	?	+26,4%
Wilde Eend	2.600	f	-	?	-31,0%
Pijlstaart	50	f	?	+	-28,5%
Slobeend	90	f	0	?	+26,1%
Tafeleend	450	f	?	?	-52,2%
Kuifeend	690	f	+	?	-9,2%
Nonnetje	20	f	-	-	-30,4%
Meerkoet	3.600	f	-	?	-42,6%
Scholekster	210	fs	+	0	-33,7%
Kievit	3.400	fs	-	-	-39,7%
Grutto	490	fs	0	0	-54,6%
Wulp	230	fs	+	+	+14,6%
Tureluur	30	f	+	+	-40,6%

- ++ Sterke toename: significant >5% per jaar toegenomen (ca. verdubbeling in 15 jr)
- + Matige toename: significante toename, maar niet zeker of deze >5% per jaar is
- 0 Stabiël: geen significante aantalsverandering
- Matige afname: significante afname, maar niet zeker of deze >5% per jaar is
- Sterke afname: significant >5% per jaar afgenomen (ca. halvering in 15 jr)
- ? Onzeker: standaardfout te groot voor betrouwbare trendclassificatie

Bijlage 9: Resultaten effectenindicator

Geselecteerde activiteiten: *landgebonden recreatie* en *woningbouw*

	1	2	7	8	13	14	15	16	17
	oppervlakteverlies	versnippering	verontreiniging	verdroging	geluid	licht	trillingen	optische verstoring	mechanische effecten
Habitattypen:									
Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	●	●	●	●	□	□	□	●	●
Beken en rivieren met waterplanten	●	●	●	●	□	□	□	●	●
Slikkige rivieroeveren	●	●	●	●	□	□	□	●	●
Stroomdalgraslanden	●	●	●	●	□	□	□	●	●
Ruigten en zomen	●	●	●	●	□	□	□	●	●
Glanshaver- en vossenstaartheoïlanden	●	●	●	●	□	□	□	●	●
Vochtige alluviale bossen	●	●	●	●	□	□	□	●	●
Droge hardhoutoibossen	●	●	●	●	□	□	□	●	●
Habitatsoorten:									
Rivierdonderpad	●	●	●	●	-	-	-	-	●
Kamsalamander	●	●	●	●	-	-	-	-	●
Bittervoorn	●	●	●	●	-	-	-	-	●
Grote modderkruiper	●	●	●	●	-	-	-	-	●
Kleine modderkruiper	●	●	●	●	-	-	-	-	●
Bever	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Broedvogels:									
IJsvogel	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Aalscholver	●	●	●	●	●	●	●	●	-
Porseleinhoen	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Kwartelkoning	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Zwarte Stern	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Niet-broedvogels									
Fuut	●	●	●	●	●	●	●	●	-
Aalscholver	●	●	●	●	●	●	●	●	-
Kleine Zwaan	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Wilde Zwaan	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Kolgans	●	●	●	●	●	●	●	●	-
Grauwe Gans	●	●	●	●	●	●	●	●	-
Smient	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Krakeend	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Wintertaling	●	●	●	●	●	●	●	●	-
Wilde eend	●	●	●	●	●	●	●	●	-
Pijlstaart	●	●	●	●	●	●	●	●	-
Slobeend	●	●	●	●	●	●	●	●	-
Tafeleend	●	●	●	●	●	●	●	●	-
Kuifeend	●	●	●	●	●	●	●	●	-
Nonnetje	●	□	●	●	●	●	●	●	●
Meerkoet	●	●	●	●	●	●	●	●	-
Scholekster	●	●	●	●	●	●	●	●	-
Kievit	●	●	●	●	●	●	●	●	-
Grutto	●	●	●	●	●	●	●	●	-
Wulp	●	●	●	●	●	●	●	●	-
Tureluur	●	●	●	●	●	●	●	●	-

● = zeer gevoelig ● = gevoelig ● = niet gevoelig □ = niet van toepassing - = onbekend

Bijlage 10: Toelichting storingsfactoren

1: Oppervlakteverlies

Kenmerk:	Afname beschikbaar oppervlak leefgebied soorten en/of habitattypen.
Interactie andere factoren:	Verlies van oppervlakte leidt tot verkleining en in sommige gevallen ook tot versnippering van het leefgebied (zie aldaar). Een kleiner gebied heeft bovendien meer te leiden van randinvloeden: vaak is de kwaliteit van het leefmilieu aan de rand minder goed dan in het centrum van het gebied. Op deze manier leidt verlies oppervlakte mogelijk ook tot een grotere gevoeligheid voor bijvoorbeeld verdroging, verzuring of vermessing.
Gevolg:	Door afname van het beschikbare oppervlak neemt ook het aantal individuen van een soort af. Om duurzaam te kunnen voortbestaan moet elke soort uit een minimum aantal individuen bestaan; bij diersoorten wordt meestal van een minimum aantal paartjes (reproductieve eenheden) gesproken. Wanneer een populatie te klein wordt neemt de kans op uitsterven toe, zeker als deze populatie geen onderdeel uitmaakt van een samenhangend netwerk van leefgebieden. Bij een populatie die uit te weinig individuen bestaat, neemt ook de kans op inteelt toe en dus de genetische variatie af. Hierdoor wordt een populatie kwetsbaar voor veranderingen tengevolge van bijvoorbeeld predatie, extreme seizoensinvloeden of ziekten. Ook habitattypen kennen een ondergrens voor een duurzame oppervlakte.

2: Versnippering

Kenmerk:	van versnippering is sprake bij het uiteenvallen van het leefgebied van soorten.
Interactie andere factoren:	treedt op ten gevolge van verlies leefgebied of verandering in abiotische condities van het leefgebied. Kan leiden tot verandering in populatiedynamiek.
Gevolg:	als het leefgebied niet meer voldoende groot is voor een populatie, of individuen van één populatie kunnen de verschillende leefgebieden niet meer bereiken, neemt de duurzaamheid van de populatie af. Een gevolg kan zijn een verandering op in de soortensamenstelling en het ecosysteem. Soorten zijn in verschillende mate gevoelig voor de versnippering van hun leefgebied. Het meest gevoelig zijn soorten met een gering verspreidingsvermogen, soorten die zich over de grond bewegen en soorten met een grote oppervlaktebehoefte. Versnippering door barrières zoals wegen en spoorlijnen leidt mogelijk ook tot sterfte van individuen en kan zo effect hebben op de populatiesamenstelling. Bij versnippering moet men altijd goed rekening houden met het schaalniveau van het populatienetwerk.

7: Verontreiniging

Kenmerk:	Er is sprake van verontreiniging als er verhoogde concentraties van stoffen in een gebied voorkomen, welke stoffen onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties aanwezig zijn. Bij verontreiniging is sprake van een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Deze stoffen werken in op de bodem, grondwater, lucht.
Interactie andere factoren:	geen directe interactie met andere factoren. Wel kan verontreiniging als gevolg van andere factoren optreden.
Gevolg:	Vrijwel alle soorten en habitattypen reageren op verontreiniging. De ecologische effecten uiten zich in het verdwijnen van soorten en/of het beïnvloeden van gevoelige ecologische processen. Deze beïnvloeding kan direct plaatsvinden maar ook indirect via een opeenvolging van ecologische interacties. Bovendien kan verontreiniging zich pas vele jaren/decennia later manifesteren. De gevolgen van verontreiniging zijn divers en complex. In het algemeen kan gesteld worden dat aquatische habitattypen en soorten gevoeliger zijn dan terrestrische systemen. Ook geldt dat soorten in de top van de voedselpiramide, als gevolg van accumulatie, van verontreinigingen gevoeliger zijn. Echter, afhankelijk van de concentratie en duur van de verontreiniging zijn alle habitattypen en soorten gevoelig en kan verontreiniging leiden tot verandering van de soortensamenstelling.

8: Verdroging

Kenmerk:	Verdroging uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is zo lager dan de gewenste/benodigde grondwaterstand.
Interactie andere factoren:	verdroging kan tevens leiden tot verzilting. Door verdroging neemt ook de doorluchting van de bodem toe waardoor meer organisch materiaal wordt afgebroken. Op deze wijze leidt verdroging tevens tot vermessing. Er zijn ook gebieden waar verdroging kan optreden zonder dat de grondwaterstand in de ondiepe bodem daalt. Het gaat daarbij om gebieden waar van oudsher grondwater omhoogkomt. Dit water heet kwelwater. Kwelwater is water dat elders in de bodem is geïnfiltrerd en dat naar het laagste punt in het landschap stroomt. Kwelwater heeft dikwijls een bijzondere samenstelling: het is rijk aan ijzer en calcium, arm aan voedingsstoffen en niet zuur, maar gebufferd. Schade aan de natuur die veroorzaakt wordt door een afname of het verdwijnen van kwelwater en het vervangen van dit type water met gebiedsvreemd water, noemen we ook verdroging.
Gevolg:	de verandering in grondwaterstand en soms ook kwaliteit van het grondwater leidt tot een verandering in de soortensamenstelling en op lange termijn van het habitatype.

13: Verstoring door geluid

- Kenmerk: Verstoring door onnatuurlijke geluidsbronnen; permanent zoals geluid wegverkeer danwel tijdelijk zoals geluidsbelasting bij evenementen. Geluid is een hoorbare trilling, gekenmerkt door geluidsdruk en frequentie.
- Interactie andere factoren: Treedt vaak samen met visuele verstoring op door bijv. vlieg- en autoverkeer, manifestaties etc.
- Gevolg: Logischerwijs zijn alleen diersoorten gevoelig voor direct effecten van geluid. Geluid sec is een belangrijke factor in de verstoring van fauna. De verstoring door geluid wordt beïnvloed door het achtergrondgeluid en de duur, frequentie en sterkte van de geluidsbron zelf. Geluidsbelasting kan leiden tot stress en/of vluchtgedrag van individuen. Dit kan vervolgens weer leiden tot het verlaten van het leefgebied of bijvoorbeeld een afname van het reproductieproces. In bepaalde gevallen kan ook gewenning optreden, in het bijzonder bij continu geluid. Voor zeezoogdieren en vogels is in bepaalde gevallen deze dosis-effect relatie goed gekwantificeerd.

14: Verstoring door licht

- Kenmerk: Verstoring door kunstmatige lichtbronnen, zoals licht uit woonwijken en industrieterreinen, glastuinbouw etc.
- Interactie andere factoren: Geen?
- Gevolg: Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Met name schemer- en nachtactieve dieren kunnen last hebben van verstoring door licht, doordat zij juist aangetrokken worden of verdreven door de lichtbron. Hierdoor raakt bijvoorbeeld hun ritme ontregeld of verlichte delen van het leefgebied worden vermeden.

15: Verstoring door trilling

- Kenmerk: Er is sprake van trillingen in bodem en water als dergelijke trillingen door menselijke activiteiten veroorzaakt worden, zoals bij boren, heien, draaien van rotorbladen etc.
- Interactie andere factoren: kan vooral samen optreden met verstoring door geluid
- Gevolg: Trilling kan leiden tot verstoring van het natuurlijke gedrag van soorten. Individuen kunnen tijdelijk of permanent verdreven worden uit hun leefgebied. Over het daadwerkelijke effect van trilling is nog zeer weinig bekend. Naar het effect op zeezoogdieren is wel onderzoek verricht.

16: Optische verstoring

- Kenmerk: Optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem.
- Interactie andere factoren: Treedt vaak samen op met verstoring door geluid (in geval van recreatie) of trilling en licht (in geval van voertuigen, schepen).
- Gevolg: Optische verstoring leidt vooral tot vluchtgedrag van dieren. De soort reageert bijvoorbeeld op beweging omdat een potentiële vijand wordt verwacht. Andersom kan optische verstoring juist ook het uitzicht van soorten beperken waardoor zij potentiële vijanden niet zien naderen. De daadwerkelijke effecten zijn zeer soortspecifiek en hangen van de schuwheid van de soort en de mate waarin gewenning optreedt. Bovendien kunnen de effecten afhankelijk zijn van de periode van de levenscyclus van de soort: in de broedtijd zijn soorten over het algemeen schuwer en dus gevoeliger voor optische verstoring.

17: Verstoring door mechanische effecten

- Kenmerk: Onder mechanische effecten vallen verstoring door betreding, golfslag, luchtwervelingen etc. die optreden ten gevolge van menselijke activiteiten. De oorzaken en gevolgen zijn bij deze storende factor zeer divers.
- Interactie andere factoren: Verstoring kan samenvallen met verstoring door geluid, licht en trilling.
- Gevolg: Deze storende factor kan leiden tot een verandering van het habitatype en/of verstoring of het doden van fauna-individuen. Bij habitattypen treedt de verstoring/verandering vaak op ten gevolge van recreatie of bijvoorbeeld militaire activiteiten. Het effect is zeer afhankelijk van de kwetsbaarheid (gevoeligheid) van het habitatype. Waterrecreatie en scheepvaart leiden tot golfslag, hetgeen effect kan hebben op de oeverbegroeiing en waterfauna. Luchtwervelingen van bijvoorbeeld windmolens kunnen leiden tot vogelsterfte.

Bijlage 11: Wettelijk kader Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

Alle van nature in Nederland voorkomende soorten zoogdieren, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;

Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten vogels met uitzondering van gedomesticeerde vogels;

Alle van nature in Nederland voorkomende soorten amfibieën en reptielen;

Alle van nature in Nederland voorkomende soorten vissen, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;

Een aantal ongewervelden (o.a. insecten, libellen en kevers) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóóraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?

Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij tabel 2-soorten)

Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij tabel 2-soorten)

Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

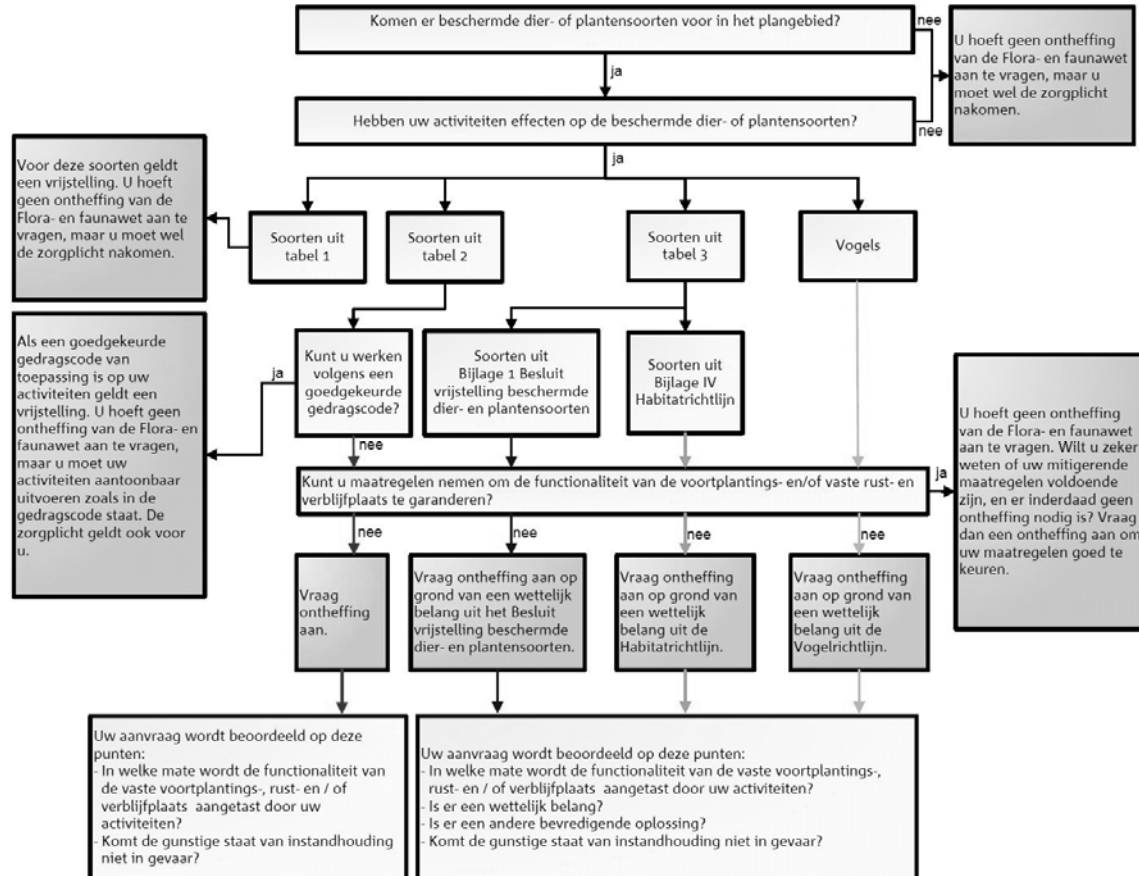
Bescherming van flora en fauna (b)

Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)

Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)

Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels².

Toetsingsschema Flora- en faunawet (Bron: Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet).

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de Minister van LNV ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd³. Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.minlnv.nl 'Onderwerpen Natuur'. U kunt daar ook verleende ontheffingen inzien.

² In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;

³ Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.